

המרכז הבינתחומי הרצליה
בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה
המכון למדיניות ואסטרטגיה

מסמכי הרצליה

תוכניות הסדר ישראלי-פלסטיני

2004

צוות עבודה

ד"ר שמואל בר – ראש הצוות

ד"ר ישראל אלעד-אלטמן

ד"ר עוזי ארד

פרופ' גדעון ביגר

גב' אורלי לוטן

גב' רחל מכטיגר

המכון למדיניות ואסטרטגיה הוא חלק מבית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה אשר במרכז הבינתחומי הרצליה. המכון שם לו למטרה לתרום לדיון הציבורי ולגיבוש מדיניות לאומית בתחומים אשר להם חשיבות לישראל כגון: ביטחון לאומי, צבא ואסטרטגיה; מדיניות בינלאומית; הקשר עם העם היהודי; כלכלה, טכנולוגיה ומדע; משאבי טבע ואנרגיה; השלכות חברתיות של שינוי חברתי ופוליטי; מודיעין, עיצוב מדיניות וממשל.

כגורם מחקרי מְכוֹן־מדיניות, מקיים המכון מגוון קשרי עבודה עם משרדי ממשלה ועם גופים פרלמנטריים בארץ ובחו"ל, ומשמש אכסניה לדיונים המשלבים חוקרים וצוותי עבודה ייעודיים, גורמי ממשל וביצוע מהמגזרים השונים ואישי ציבור. המרכזית במפגשים אלה היא **סדרת כנסי הרצליה השנתיים על מאזן החוסן והביטחון הלאומי**.

בוועד המנהל של המכון מכהנים השגריר **זלמן שובל** (יו"ר), מר **אברהם ביגר**, אלוף (מיל.) **אילן בירן**, פרופ' **משה ברניב**, פרופ' **אמיר ברנע**, פרופ' **גליה גולן**, אלוף (מיל.) **שלמה ינאי**, פרופ' **רפי מלניק**, ד"ר **מרדכי סגל** ופרופ' **אוריאל רייכמן**. בראש המכון עומד מייסדו, ד"ר **עוזי ארז**.

מסמך זה הוכן על ידי צוות בראשות ד"ר **שמואל בר**, עמית מחקר בכיר במכון למדיניות ואסטרטגיה, וכולל ד"ר **ישראל אלעד-אלטמן**, מנהל מחקרים במכון למדיניות ואסטרטגיה, ד"ר **עוזי ארז**, ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה, פרופ' **גדעון ביגר**, פרופ' לגיאוגרפיה באוניברסיטת תל אביב, גב' **רחל מכטיגר**, עמיתת מחקר במכון למדיניות ואסטרטגיה, וגב' **אורלי לוטן**, עוזרת מחקר במכון למדיניות ואסטרטגיה.

מסמך זה הוכן על יסוד המידע שעמד לרשות הצוות. בכל מקרה שלא צוין אחרת, כל מידע, הערכה, מפה או נתון במסמך זה הם באחריות הכותבים בלבד ולא אושרו על ידי אף גורם אחר.

"וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל לוֹט אֵל נָא תְּהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵין רַעִי וּבֵין רַעִי כִּי אַנְשִׁים אַחִים אֲנַחְנוּ. הֲלֹא כָל הָאָרֶץ לִפְנֵיךָ. הִיפְרָד נָא מֵעָלַי. אִם הַשְׂמָאל וְאִימָנָה וְאִם הַיָּמִין וְאַשְׁמֹאֵלָה". בראשית

יג:ח

"שם ירוש שפע ואושר בן ערב, בן נצרת ובני" זאב ז'בוטינסקי, המנון בית"ר

מבוא

מראשית הסכסוך הערבי-ישראלי באשר לשליטה על ארץ ישראל הועלו הצעות להסדר על ידי גורמים בינלאומיים ואזוריים ועל ידי הצדדים עצמם. חלק מהצעות אלה קיבלו את התמיכה של ממשלות (ארה"ב, ישראל) וארגונים בינלאומיים (או"ם הקווארטט, הליגה הערבית). אחרים הועלו בחוגים אקדמיים או כיוזמות של כוחות פוליטיים שבהיעדר מנופי השפעה על ממשלותיהם בחרו לפעול באמצעות החברה האזרחית כדי לגייס תמיכה ציבורית לרעיונותיהם.

רוב ההצעות לסיום הסכסוך מקורן בשיקולים פוליטיים וביטחוניים והן מנוסחות במושגים פוליטיים. אולם גם בתפישות הדמוגרפיות והכלכליות המובנות בתפישות הפוליטיות טמונה השפעה מרחיקת-לכת על עתיד העמים הקשורים בהן.

מסמך זה הינו מאמץ לקבץ בכרך אחד את תוכניות השלום השונות העומדות כיום על סדר היום הציבורי באופן שיסייע להשוות ביניהן ולהעריך את השלכותיהן האפשריות, במיוחד בתחומים המשפיעים על העתיד הדמוגרפי של מדינת ישראל.

המסמך מורכב מהפרקים להלן: בכרך הראשון - ניתוח של הפרדיגמות הפוליטיות והכלכליות של תוכניות שלום קיימות; טבלאות להשוואה נוחה של האלמנטים הכלולים בתוכניות השונות; ותמציות של ההיבטים הגיאוגרפיים והדמוגרפיים של תוכניות השלום השונות.

המסמך כולל גם ערכת מפות: מפות המתארות אחדות מתוכניות ההסדר, שחלקן הוכנו במיוחד למסמך זה, שכן רוב התוכניות אינן משלבות מפות באופן אינטגרלי; מפות של חלופות להסדרים בירושלים, פרי עבודה של מכון ירושלים לחקר ישראל; ומפות של גבולות והצעות הסדר שהותוו או התקיימו בעבר, לרבות החלוקה של הגדה המערבית לפי הסכמי אוסלו.

המסמכים הרשמיים ותקצירי התוכניות המובאים כאן מוגשים באנגלית. הפרק המנתח את התוכניות וכן טבלאות ההשוואה ותחזיות דמוגרפיות מובאים בעברית. מסמכים שניסוחם בשפת המקור – עברית או ערבית – והם בעלי חשיבות פוליטית או משפטית מובאים גם בשפת המקור בצמוד לנוסח האנגלי. תקצירים של תוכניות הובאו לאישור יוזמיהן.

תוכן

1	פרדיגמות של תוכניות שלום
3	פרדיגמות פוליטיות
3	הסדרי ביניים
4	הסדרי קבע
7	תוכניות לחילופי שטחים אזוריים
8	יצירת שטח
8	נושאים הנוגעים לירושלים
9	פרדיגמות כלכליות
10	משמעויות דמוגרפיות
12	טבלה השוואתית של תוכניות הסדר
12	עיקרון כללי
12	הכרה הדדית וסוף הסכסוך
13	חילופי שטחים/גבולות
15	אוכלוסייה יהודית/פלסטינית
16	הסדרי ביטחון
17	משטר גבולות ומעברי גבול בינ"ל
17	מעורבות בינ"ל
18	ירושלים והמקומות הקדושים
20	פליטים פלסטיניים
22	שטחים ואוכלוסייה - תחזית דמוגרפית

פרדיגמות של תוכניות שלום

הסכסוך הישראלי-פלסטיני הינו, במהותו, מאבק על גיאוגרפיה ודמוגרפיה. רוב הצעות ההסדר מתמקדות בפן הגיאוגרפי (שרטוט גבולות) כאשר שההיבט הדמוגרפי הוא בעת ובעונה אחת מחולל של הגבולות ותוצר להם. הם מוצעים במטרה להכיל בתוך גבולות מדינת ישראל כמה שניתן מגושי ההתיישבות היהודית והם מגדירים את מספרם של הלא-יהודים בתוך מדינת ישראל. פתרונות לסבך הדמוגרפי נעים מ"עידוד הגירה" של פלסטינים וערבים ישראלים ועד לקביעת הגבול באופן שיותר מחוץ לגבולות המדינה אוכלוסייה גדולה של ערבים ישראלים. הצעות התוקפות את הבעיה הגיאוגרפית כוללות חילופי שטחים אזוריים (בשיתוף מדינות נוספות) ואף "הרחבת עוגת השטח" על ידי יצירת שטח (איים מלאכותיים). כל ניסיון להשוות את תוכניות השלום השונות נתקל מאליו במספר קשיים מתודולוגיים:

- רבות מהתוכניות הינן בבחינת רעיונות היוליים, אשר סביבם צמחו תילי תילים של פרשנויות, כך שנוצר שפע של תוכניות-משנה ללא פרשנות מוסמכת.
- אין שתי תוכניות התואמות בתחומים שבהם הן מטפלות. זאת ועוד - בעוד שאחדות מפורטות ביותר, אחרות מסתפקות בכמה עקרונות מנחים. גם נושאי הפירוט של התוכניות המפורטות יותר אינם זהים בכל תוכניות אלה.
- הפרדיגמות הפוליטיות אינן כוללות, בדרך כלל, תכנית או חזון כלכליים תואמים. על כן, הוצעו ומובאות במסמך זה אלטרנטיבות כלכליות שונות, אשר בחיבור עם תכנית פוליטית מסוימת, יכולות להיות בעלות השפעה מרחיקת לכת על מהותה של אותה תכנית. ניתוח של תוכניות השלום המוצעות מוביל למסקנה שההשלכות הדמוגרפיות של ההצעות השונות אינן נגזרות דווקא מהמודל הפוליטי כשלעצמו. לדוגמה, בין אם גושי התיישבות כאלה או אחרים ייכללו בתוך מדינת ישראל, המרכיב הדמוגרפי שלהם – המתגייסים עצמם – ייכלל במניין תושבי ישראל היהודיים. אולם, הגודל של האוכלוסייה הלא-יהודית של מדינת ישראל ינבע משלושה גורמים:

1. **הגבולות** (עם או בלי יישובים ערביים-ישראליים במשולש או חלקיה הערבים של ירושלים) - הזאת הגבול מערבה ויותר על המשולש יקטינו את האוכלוסייה הלא-יהודית שלמדינת ישראל ב-200 עד 250 אלף נפש. הזאת הגבול הנוכחי של ירושלים מערבה תקטין גם היא את האוכלוסייה הערבית של ישראל בכ-200 אלף איש.
 2. **קליטת פליטים בתוך ישראל** – ללא קשר לשיקולים פוליטיים ואידיאולוגיים, נראה שמטעמים כלכליים גרידא, יעדיפו פליטים השוהים בלבנון ובסוריה, ומשוללים זכויות אזרח במדינות אלה, לממש את זכות השיבה שלהם. אם תהיה להם הבחירה בין מדינת ישראל המבוססת כלכלית למדינה פלסטינית בראשית דרכה ועמוסת קשיים כלכליים, סביר שיעדיפו, מטעמים כלכליים בלבד, את ישראל.
 3. **המודל הכלכלי** – המודלים המדיניים המבוססים על "מדינה אחת" או פדרציה מחייבים רמה גבוהה של שותפות כלכלית. מודלים כאלה, כמו גם מודלים המושתתים על "שתי מדינות", אך כוללות תנועה חופשית של פועלים, טומנים בחובם סכנה של הגירה כלכלית של פלסטינים מהפריפריה הפלסטינית מוכת העוני לישראל ה"עשירה" יחסית.
- כל תוכניות ההסדר מנסות לפתור ארבע סוגיות ראשיות: (1) **תביעות אידיאולוגיות-פוליטיות**; (2) **דמוגרפיה**; (3) **ביטחון**; (4) **כלכלה**.
- לכל צד יש אינטרס להכליל נושאים שונים, הרלוונטיים לו, בתוכניות שלום. בנוסף, קיימים אינטרסים של צדדים שלישיים כמו ירדן או מצרים, ארה"ב, האיחוד האירופי, האו"ם, הוותיקן והמדינות התורמות, אשר צריכים לזכות להתייחסות בכל תוצר של המו"מ שיהיה. האינטרסים והנושאים השונים מוצגים בטבלה להלן:

סוגיות למו"מ ע"פ אינטרסים של ישראל, הפלסטינים וצדדים שלישיים

גורם נושא	אינטרסים ישראלים	אינטרסים פלסטיניים	אחרים (ארה"ב, האיחוד האירופי)
נושאים פוליטיים	הכרה רשמית בזכות קיומה של ישראל כמדינה יהודית; סיום הסכסוך עם כל מדינות ערב; הפסקת ההסתה והתעמולה העוינת; הגבלות על שיתופי פעולה עם גורמים חיצוניים ועל בריתות.	עצמאות וריבונות; הכרה באחריות ישראלית לסבל/לבעיית הפליטים.	מעורבות בינ"ל בפקוק על יישום ההסכמים.
גבולות מדיניים	תיחום קווי גבול ברורים; שמירת גושי התנחלויות בתוך גבולות מדינת ישראל; מים; מרחב אווירי; אזורים של ריבונות משותפת או ריבונות מוגבלת; סביבה, משאבי טבע ושיקולים תכנוניים ארוכי טווח בנוגע לפיתוח.	מעבר בטוח; חיבור טריטוריאלי בין הגדה המערבית ועזה; מים; חופש תנועה.	קשר יבשתי לפלסטין (ירדן, מצרים).
ביטחון	הפסקת הטרור; הרכב כוחות הביטחון הפלסטיניים; אזורי אחריות/סמכות ביטחונית; נוכחות כוחות ישראל; תחנות התראה מוקדמת ומודיעין; בקרת גבולות בגבולות בינ"ל/גבולות בין ישראל ופלסטין; מדיניות נגד טרור (זכות רדיפה, הסגרה וכו'); הגבלות על נשק ואזורים מפורזים; מניעת נשק השמדה המונית; שליטה בגבול הימי.	הבטחת יכולת הגנה עצמית נגד חתרנות וחדירות; נוכחות כוחות בינ"ל; שליטה בגבול הימי.	הרכב כוחות הביטחון הפלסטיניים; מדיניות לוחמה בטרור (זכות המרדף, הסגרה וכו'); בקרת גבולות (מצרים, ירדן).
אוכלוסייה	יישוב מתושבים יהודיים מחדש או הגעה להסדרים שיאפשרו הישארותם במקומות מגוריהם; תפקידם וזהותם הלאומית של ערביי ישראל.	אזרחות פלסטינית לפלסטינים; הורדת כל ההתנחלויות וכל נוכחות יהודית.	ביטול האזרחות הירדנית של תושבי הגדה המערבית הפלסטינים.
ירושלים והמקומות הקדושים	ירושלים צריכה להישאר מאוחדת כבירתה המוכרת של ישראל; מעמד הר הבית והמקומות הקדושים ליהודים;; מקומות קדושים מחוץ לירושלים;; חופש פולחן.	הכרה באל-קודס כבירת פלסטין; גבולות העיר; מעמדו של ה"חראם א-שריף".	על ירושלים להישאר "עיר פתוחה", תפקיד ירדני, אסלאמי בחרם א-שריף (ירדן) סעודיה, ארגון הוועידה האסלאמית; תפקיד הוטיקן; חופש פולחן.
פליטים/"זכות השיבה"	יישוב מחדש של הפליטים במדינות "מארחות" או במדינות	החלטת האו"ם 194. שיבה לישראל. קבלת אחריות על ידי	שקיפות בניהול כספים לשיקום פליטים; הגבלות על

	אחרות; מכסות/הגבלות על שובם של פליטים; פיצוי על ידי הקהילה הבינ"ל; אין שיבה לישראל. פיצוי פליטים יהודים ממדינות ערביות.	ישראל. זכות החלטה פורמאלית של הפליטים (שיבה או פיצויים); פיצויים.	יישוב פליטים במדינות מארחות או מדינה שלישית; פיצוי הפליטים במסגרת קרן בינ"ל.
גורמי כוח חיצוניים	תפקידם של כוחות מצריים, ירדניים.	תפקידם של כוחות ירדניים, מצריים, חוץ אזוריים (ארה"ב, איחוד אירופי, נאט"ו).	תפקידם של כוחות ירדניים, מצריים, חוץ אזוריים (ארה"ב, איחוד אירופי, נאט"ו).
קשרים כלכליים	תנועה חופשית של סחורות ישראליות; שער מתואם של מע"מ ומס קניה; ניקוי תקבולי ייבוא, מע"מ, מס קניה ומיסוי ישיר; הגנה על נכסים אינטלקטואליים; מניעת מיסוי כפול, תנועת עובדים מוגבלת לפי דרישות השוק הישראלי/מכסות; השארת השקל הישראלי והדינר הירדני כמטבעות החוקיים; הגנה לא מפלה על השקעות ועידודן; מנגנונים ליישוב סכסוכים.	תנועה חופשית של סחורות פלסטיניות; תנועה חופשית של עובדים, ומתן יחס מועדף על ידי ישראל לעובדים; פלסטיניים; תנועת סחורות; הסכמי מס; הסכמי מכסים (איחוד מכסים; איזור סחר חופשי; הענקת מעמד של מדינה מועדפת).	תמיכה של ישראל במשק הפלסטיני על ידי תנועה חופשית שלפועלים (ירדן); הסכמי סחר אזוריים (אזור סחר חופשי – ירדן).
ממשל במדינה הפלסטינית	אופי הממשל; סמכות הרשות השופטת; היחסים החוקתיים בין הממשלה הפלסטינית וישראל.	שוב התערבות זרה במנה הממשל הפלסטיני.	דמוקרטיה וחירות במדינה הפלסטינית; יציבות.

פרדיגמות פוליטיות

הפרדיגמות הפוליטיות לפתרון הקונפליקט הישראלי-פלסטיני ניתנות לסיווג על פי מספר פרמטרים: על פי אורך הטווח של ההסכם בו הן דנות (תכניות ביניים או תכניות להסדר קבע); על פי הצדדים המעורבים (תכניות בילטרליות ישראליות-פלסטיניות או תכניות הכוללות גורמים נוספים כמו משטר נאמנות או פדרציות); על פי התוצאה הסופית (מדינה אחת ממערב לירדן, שתי מדינות או פדרציה); על פי מעמדם השלטוני של הוגי התכנית (ממשלות רשמיות או מנהיגים אשר היו בתפקיד בעת שהציעו את התכנית או נציגים של מפלגות פוליטיות או של החברה האזרחית); או על פי מידת התקפות של התכניות (תכניות אשר עדיין מוצעות ע"י הוגיהן או תכניות "היסטוריות"). בניתוח שלהלן, החלוקה הבסיסית תהיה לתכניות ביניים ולתכניות להסדר קבע, עם חלוקה שניונית לתכניות "רשמיות" מול תכניות אשר הוצעו ע"י גופים או פרטים פוליטיים ואקדמיים. התכניות ל"הסדר קבע" חולקו לקטגוריות הבאות: "פתרונות של שתי מדינות"; "פתרונות של מדינה אחת"; "אופציות פדרטיביות/ירדניות"; "אופציות אזוריות" (חילופי שטח רב צדדיים).

הסדרי ביניים

מאז פרוץ השלב הנוכחי בסכסוך ("אינתיפאדת אל-אקצא") נכנס תהליך השלום שהתפתח על פי דפוסי ועידת מדריד והסכם אוסלו להשעיה. מצב זה הוליד הצעות שונות למהלכים חד-צדדיים מצד ישראל, או לחלופין למעורבות בינלאומית. הצעות אלה מבוססות על לפחות אחת ההנחות שלהלן: (1) שני הצדדים אינם בשלים לקבל את ההחלטות האסטרטגיות הדרושות ליישום הסדר קבע ולכן זקוקים לתקופת הסתגלות; או (2) הפלסטינים איבדו את כושרם לשלוט בעצמם וזקוקים ל"משטר חסות" שיכין אותם לעצמאות ולמוסדות דמוקרטיים.

ההצעות של הסדרי ביניים מתייחסות לתקופה שבין הטווח הקצר לטווח הבינוני, עם תקופות ביניים של שלוש שנים ויותר. כולן מניחות שהסדר הקבע ילבש צורה של מדינה פלסטינית – (בין אם עצמאית לחלוטין או בזיקה פוליטית עם ירדן או עם ישראל) בגדה המערבית ובעזה. שום הצעות לא הועלו להסדר ביניים שיוליך לפתרון של "מדינה אחת". התוכניות הקיימות המוצעות ע"י **גורמים שלטוניים** רשמיים כוללים:

1. **התנתקות חד-צדדית** – התוכנית הרשמית של ממשלת ישראל. הוצעה על ידי ראש הממשלה אריאל שרון בכנס הרצליה הרביעי (דצמבר 2003) והתקבלה בממשלה ובכנסת. (ראה מפה מס' 1.)

2. **מפת הדרכים** – התוכנית הרשמית של ארה"ב והקוורטט, מבוססת על התוכנית שהוצגה בנאום הנשיא בוש מ-4 אפריל 2002. ה"קוורטט" (ארה"ב, האיחוד האירופי, רוסיה והאוי"ם) הוקם לאחר מכן כדי לארגן ועידת בינלאומית. ב-17 ספטמבר 2003 הקוורטט פרסם הצהרה בדבר "מפת דרכים" שעברה מאז שינויים. הנוסח הרשמי של התוכנית העדכנית פורסם ב-1 במאי 2004. התוכנית התקבלה על ידי ישראל והרשות הפלסטינית.

וריאנטים לתכנית ההתנתקות הוצעו על ידי **גורמים פרטיים** ("גדר ההפרדה הציונית" של אריה חסקין). גם גורמים אקדמיים פלסטיניים העלו רעיונות לתכניות ביניים המבוססות על מיתון השלכותיה של ההפרדה החד-צדדית והדגשת תקופת ביניים לחיזוק הכלכלה והחברה האזרחית הפלסטינית. תכניות אלו לא הוצגו באופן רשמי על ידי מחבריהן.

בנוסף, גורמים באקדמיה בישראל, בארה"ב ובקרב הפלסטינים העלו רעיון להסדר ביניים או לתהליך המבוסס על "משטר נאמנות". ההבדלים בין תכניות אלו טמונים בזהות ה"אפוסטרופוס" וכוח הביטחון אשר יקבלו את האחריות על האזור. האפשרויות המוצעות מתפרסות מנוכחות "קלאסית" של האוי"ם, דרך כוחות תחת פיקוד של נאט"ו, ה-OSCE (הארגון לביטחון ושת"פ באירופה) ארה"ב או כוחות אמריקאיים-בריטיים, עד כוחות ירדניים או ירדניים-פלסטיניים (רש"פ). שתי התכניות העיקריות הנמצאות כעת על סדר היום הן:

1. **משטר נאמנות בינ"ל** – רעיון אשר הוצג, בפרוטרוט, ע"י השגריר מרטין אינדיק, אולם הוצע גם קודם לכן, כולל בשמו של שר החוץ הישראלי לשעבר, שלמה בן עמי, ואחרים. יצוין כי חסות הבינ"ל ארעית הייתה במשך תקופה ארוכה דרישה של אש"ף כדי לחלץ את הפלסטינים מהכיבוש הישראלי בהקדם וליצור מצב שלא ישראל, אלא הקהילה הבינ"ל, מוסרת לפלסטינים את מדינתם.

2. **חסות ירדנית/מצרית** – מודל זה הינו וריאנט של הנאמנות הבינ"ל, המבוסס על ההנחה כי נאמנות ערבית אוזרית תהיה מקובלת יותר על הפלסטינים מאשר מנדט זר או בינ"ל, מצד אחד, ומצד שני על ההנחה שירדן הינה האופציה המועדפת על ישראל מבין המדינות הערביות, בכל הנוגע ללוחמה בטרור. המודל של משטר נאמנות ירדני מהווה, במהותו, תחליף לשליטה ביטחונית פלסטינית באזורים מהם החליטה ישראל להתנתק במסגרת ההתנתקות החד צדדית ובהם היא שואפת להחליף את הצעד החד צדדי בהסדר ביניים טרילטראלי מוסכם. רעיונות למעורבות ירדנית הועלו לאחרונה בשיחות פרטיות ע"י בכירים פלסטיניים ונידונו בצוותי חשיבה פלסטיניים. העיקרון המנחה של מודל זה הינו ההנחה כי הוא יוביל, בסופו של דבר, לקונפדרציה ירדנית-פלסטינית, המבוססת על משאל עם בקרב שני העמים.

הסדרי קבע

ההצעות השונות להסדרי קבע נבדלות בשני תחומים עיקריים: ההערכה לגבי קיומו של שותף פלסטיני, ודרגת הזיקה שמבקשים לקיים בין ישראל לישות הפלסטינית. ההצעות ניתנות לחלוקה לארבע **פרידיגמות פוליטיות** עיקריות: תוכניות של "שתי המדינות"; "מדינה אחת"; אופציות של פדרציות (בעיקר עם ירדן); וחילופי שטחים אוזריים. חלק מפרדיגמות אלה קרמו עור וגידים כתוכנית רשמית אחת או יותר. רעיונות אחרים נותרו היוליים ולא חרגו מתחום הדיון האקדמי. לגבי הראשונים, יובאו להלן עיקרי התוכניות בעוד שלגבי הקטגוריה השנייה יובאו העקרונות הכלליים כפי שהם עולים בדיון הציבורי.

התוצר הסופי של ההצעות להסדר קבע – אם הן תיושמה – תלוי במשתנים של גורמים גיאוגרפיים וסוציו-כלכליים ובמעורבות של צדדים שלישיים בתוכנית השלום: ירדן, מצרים, סוריה ולבנון במעגל הקרוב ושאר העולם הערבי במעגל הרחב יותר. היעדר שתוף פעולה מצד אחד או יותר מגורמים אלה משליך על היתכנות היישום של תוכנית ההסדר. חלק ממשתנים אלה ניתנים לניתוח כמותי (מים, משאבי טבע, גידול אוכלוסין, שיקולי ביטחון). אולם תוצאת ההסדר בטווח הרחוק יושפע בעיקר ממשתנים "רכים" כגון זהות לאומית (של פלסטינים, ערביי ישראל וירדנים), אירידינטה, מגמות חברתיות-דתיות וכיו"ב, שקשה להעריכם מראש.

האבחנה בין פתרונות המבוססים על "מדינה אחת" לכאלה המבוססים על "שתי מדינות לשני עמים" ופתרונות של פדרציה אינה תמיד חד-משמעית. טשטוש התחומים מובנה בקושי להבחין בין ישויות פדרטיביות, קונפדרטיביות ומאוחדות והוא מחריף בתוכניות המשלבות מנגנון למימוש

"זכות השיבה" – תביעה הטומנת בחובה הפיכה של רעיון "שתי מדינות לשני עמים" ל"שתי מדינות לעם אחד" (העם הפלסטיני).

פתרונות של "שתי מדינות"

הצעות אלה מבוססות על נסיגה ישראלית מחלקים של הגדה המערבית או מכולה ומרצועת עזה ועל חלוקה של ארץ ישראל המנדטורית שממערב לנהר הירדן בין ישראל לפלסטינים. פתרונות אלה מתבססים על (1) הצורך להפריד בין ישראלים לפלסטינים; (2) הצורך לספק לפלסטינים ביטוי מוחשי של עצמאות לאומית. יחד עם הסוגיה הטריטוריאלית (לרבות ירושלים), לב המחלוקת בתוכניות אלה קשור לשתי סוגיות הכרוכות זו בזו: הכרה בזכות קיומה של מדינת ישראל כמולדתו של העם היהודי (קרי: הכרה בזכות העם היהודי להגדרה עצמית ולא רק בקיומה של מדינת ישראל); "זכות השיבה" של הפלסטינים מצד אחד ושל היהודים מצד שני.

פתרונות המבוססים על "שתי מדינות" כוללים, בין היתר, רעיונות לחילופי שטחים, החל משינויי גבול קלים וכלה בחילופי שטחים נרחבים בין ישראל לישות הפלסטינית, מצרים, ירדן או אף סוריה ולבנון.

שלוש תוכניות השייכות לפרדיגמה זו הוצגו באופן רשמי ע"י ממשלות או ע"י גופים בינ"ל. אלו כוללות:

1. **"הצעת קמפ דייוויד"** – ההצעה הישראלית שהוצגה על ידי ראש הממשלה אהוד ברק בקמפ דייוויד (יולי 2000) ומאוחר יותר בשיחות טאבה (ינואר 2001). ההצעה כללה ויתורים טריטוריאליים מרחיקי לכת ונכונות ישראלית, לראשונה, לשקול ויתורים בירושלים ובהר הבית. ההצעה עמדה בתוקפה באופן רשמי רק בזמן השיחות ואף חלק בודד לא עמד בפני עצמו ("שום דבר אינו מוסכם עד שהכול מוסכם"). אף על פי כן, בקרב הפלסטינים נתפשת הצעה זו לרוב כנקודת מוצא למו"מ עתידי. (ראה מפה מס' 4).

2. **התפישה הנשיאותית האמריקאית** – אוסף עקרונות המבוססים על עמדותיהם של שני ממשלים אמריקאיים רצופים, אשר נחשבים כעיקרון המנחה הבסיסי של מדיניות ארה"ב כלפי מבנה הסדר הקבע. המסמך הבסיסי הינו "עקרונות קלינטון" – העמדות אשר הנחו את המשלחת האמריקאית לקמפ דייוויד והוצגו לצדדים ע"י הנשיא קלינטון בדצמבר 2000. בעוד "עקרונות קלינטון" הוצגו ע"י הנשיא כתקפים רק כל עוד הוא מכהן בתפקידו, הם נותרו כייצוג תקף של עמדתה הבסיסית של ארה"ב, אשר אומצה ע"י ממשל בוש, עם כמה תיקונים המבוססים על מכתבו של הנשיא בוש לרה"מ אריאל שרון והצהרתו במהלך ביקורו של שרון בווינגטון באפריל 2004. (ראה מפה מס' 3).

3. **תוכנית השלום של הליגה הערבית (התכנית הסעודית)** – התכנית הינה העמדה הקולקטיבית של הליגה הערבית ושל כל החברים המרכיבים אותה כלפי הסדר הישראלי-פלסטיני. היא מנוסחת בתוך החלטות הפסגה הערבית בבירות (מרס 2002). התוכנית מהווה פשרה בין תוכנית השלום הסעודית ועמדותיה של סוריה ולכן נמנעת מנוסחאות שנויות במחלוקת, כגון הכרה ב"זכות קיומה" של מדינת ישראל או במהותה כמדינה יהודית. התוכנית מבוססת על נסיגה ישראלית מלאה מהשטחים שנכבשו מאז 1967, "יחד עם שטחים כבושים נותרים בדרום לבנון" (הכוללים את משגב עם, גשר החצבאני ואזורים אחרים שבצד הישראלי של קו הנסיגה ממאי 2000, בשטח שלבנון טוענת שנמצאים בתוך הגבולות הבינ"ל שלה). התוכנית גם קוראת לשיבה מלאה של הפליטים ודוחה כל צורה של יישובם, "המתנגשת עם הנסיבות המיוחדות של המדינות המארחות (קרי: לבנון)". (ראה מפה מס' 5).

שלוש תכניות נוספות הועלו ע"י גורמים ציבוריים או אקדמיים. אלו הן:

1. **המפקד הלאומי** – אוסף עקרונות שהוצע על ידי אלוף (מיל.) עמי איילון ופרופ' סרי נסייבה. המפקד הלאומי אינו מציג מפה, אך קובע כי קו הגבול בין המדינות יתבסס על קווי 67 עם חילופי שטחים ביחס של 1:1 על בסיס קריטריונים של בטחון, דמוגרפיה, ורציפות טריטוריאלית.

2. **יוזמת ז'נבה** – הסכם "מודל" שהוכן על ידי צוות בראשות ד"ר יוסי ביילין ויאסר עבד רבה. (ראה מפה מס' 2).

3. **חילוף אוכלוסין ושטחים בין ישראל לפלסטין** – רעיון להחלפה נרחבת של שטחים המאוכלסים על ידי ישראלים בגדה המערבית בתמורה ליישובים ערביים-ישראליים (המשולש, ואדי ערה). חילוף זה הינו הבסיס לתכנית אשר הועלתה בחוגים אקדמיים (פרופ' ארנון סופר, פרופ' שלמה אבינרי) ולאחרונה ע"י אביגדור ליברמן (מפלגת "ישראל ביתנו"). (מפה מס' 6 מתייחסת לפרדיגמה באופן כללי ולא ספציפית לתוכנית "ישראל ביתנו").

פתרונות של "מדינה אחת"

הצעות אלה מבוססות על קיום של מדינה אחת בלבד ממערב לנהר הירדן. הן נבדלות אלה מאלה במהות הזיקה בין האזרחים באותה מדינה לבין המדינה לפי אחד הדפוסים להלן: (1) זיקה

קהילתית המבחינה בין "אזרחות" ל"לאומיות" (כל אזרח יוגדר כיהודי או פלסטיני כמסגרת לזיקתו למדינה); (2) זיקה פרטית – "מדינה לכל אזרחיה", שבה לא קיימת זיקה קהילתית מתווכת בין הפרט למדינה; (3) אזרחות-חוץ – הבחנה בין אזרחות לתושבות, לפיה חלק מהתושבים יהיו תושבים אך בעלי זיקת אזרחות למדינת חוץ; (4) שלילה – "טרנספר" של פלסטינים (אם בכוח ואם על ידי "עידוד הגירה" באמצעות לחצים ופיתויים) למדינות ערב, ובמיוחד לירדן, שאז תוגדר כ"מדינה הפלסטינית" – לאמור: הביטוי להגדרה העצמית של הפלסטינים.

אף ממשלה לא אימצה, באופן רשמי, פתרון המבוסס על "מדינה אחת". תכניות מסוג זה קודמו כולן ע"י דמויות ציבוריות. הן כוללות:

1. **מדינה אחת, "דו-לאומית" או ערבית ממערב לירדן - פתרון כזה מיושם במסגרת של**

מדינה אשר אופיה הלאומי נקבע על פי הרוב, כאשר בפועל, התנאים הדמוגרפיים באזור ויישום "זכות השיבה" יהפכו אותה למדינה ערבית-פלסטינית. מטרה זו הינה מרכיב אינהרנטי ברעיון ה"מדינה דו-לאומית יהודית-פלסטינית" או "מדינת כל אזרחיה", כפי שמוצע ע"י עזמי בשארה (ועדיין לא נוסח כתכנית קוהרנטית). תפישה זו זוכה למודעות הולכת וגוברת בחוגים אירופיים. (ראה מפה מס' 7).

2. **מדינה יהודית אחת ממערב לירדן** – פתרון זה יושג ע"י קביעת ריבונות ישראלית על הגדה

המערבית ועזה, ללא הענקת אזרחות לתושביהם וע"י "פרוק" מחנות הפליטים והעברת תושביהם מחוץ לישראל (כולל הגדה המערבית ועזה) ועידוד הגירה ("טרנספר") של הפלסטינים באופן כללי. וריאנט בולט של תכנית זו מבוסס על "ירדן כמדינה הפלסטינית" (ראה להלן) או על הקמת "מדינה פלסטינית" על שטח אחר (תכניתו של ח"כ אפי איתם ל"מדינה פלסטינית" בסיני). הביטוי הטריטוריאלי של ריבונות ישראלית על כל השטח ממערב לירדן ניתן במפה מס' 7 (מדינה דו-לאומית). הביטוי הדמוגרפי ייגזר מהיחס לאוכלוסייה הפלסטינית.

3. **פדרציה ישראלית-פלסטינית** – מדינה פלסטינית תיווסד על בסיס קשר פדרטיבי עם

מדינת ישראל. קשר זה יאפשר רציפות של זהות לאומית בשני חלקי ה"פדרציה" אך ייצור ישות מאוחדת מבחינת כלכלה, הגנה, ביטחון, ויחסים בינ"ל. (ראה מפה מס' 9).

4. **קונפדרציה אחת או שתי מדינות לא רציפות בעלות ריבונות מוגבלת ממערב לירדן** –

מבוסס על חלוקה של הגדה המערבית או של כל השטח ממערב לירדן ליחידות לאומיות מנהליות קטנות (קנטונים). רעיונות כאלה מתבססים על החלוקה של אוסלו לאזורים A–B–C או על החלוקה העותומאנית הישנה של האדמה. (ראה מפה מס' 29 לחלוקת אוסלו עליה מתבססת פריגמה זו).

תכניות המבוססות על "אופציות ירדניות"

לירדן אינטרסים רבים בצורת הפתרון של הבעיה הפלסטינית, ובמיוחד בישות הפלסטינית שתקום בגדה המערבית. בראש אינטרסים אלה – העניין לבלום כל אפשרות של "פלסטיניזציה" של הממלכה ההאשמית. בו בזמן, ישראל וכמה צדדים מחוץ לאזור ראו מדי פעם יתרונות במעורבות ירדנית מוגברת בתהליך ובתוצר המו"מ. האינטרסים של ישראל וחלק מהקהילה הבינלאומית הפועלים בזכות "אופציה ירדנית" הם: הרצון למתן רדיקליזם פלסטיני על ידי קשירת פלסטין למשטר הירדני המתון; הצורך למצוא פתרון לפירוז הישות הפלסטינית (הגבלת ריבונותה) על ידי קשירתה למדינה ריבונות רחבה יותר; וההערכה שמדינה פלסטינית בגדה המערבית לא תהיה בעלת כושר קיום כלכלי ולכן תזדקק לעורף כלכלי.

הודעתה של ירדן על ניתוק הקשר עם הגדה המערבית (1988) נבעה מחשש ש"תסמונת האינתיפאדה" – קריסה של סמכות פוליטית וחברתית – תגלוש מזרחה לירדן. חשש זה גבר בעקבות "אינתיפאדת אל-אקצא"; ההתפוררות המואצת של הרשות הפלסטינית ושל החברה הפלסטינית ותוכניותיה של ישראל להתנתקות חד-צדדית. ככל שישראל מתנתקת מהפלסטינים וחוסמת בפניהם את הגישה אליה חוששת ירדן שהיא תהיה נתונה ללחצים פנימיים וערביים לפתוח בפניהם את שעריה. ללא המוצא המסורתי של הגירת-עבודה למדינות המפרץ עלולה האוכלוסייה של פלסטינים מתוסכלים ומשוללי זכויות לגדול ולאיים על יציבותה של הממלכה.

על כן נשמעו לאחרונה קולות בירדן ובקרב פלסטינים בכירים לעיין מחדש בעתיד היחסים בין הצדדים, ובאפשרות של חידוש מעורבותה של ירדן בהסדר קבע עם הפלסטינים. במסגרת זו עולים שוב רעיונות כגון פדרציה ירדנית-פלסטינית, פדרציה משולשת ("בנלוקס") ישראלית-ירדנית-פלסטינית, ירדן כמדינת-אם לאזרחים או קנטונים פלסטינים בגדה המערבית ועזה, מעורבות ירדנית במשטר חסות בתקופת ביניים, קונפדרציה רופפת בין שתי מדינות ריבוניות. כן עולה הרעיון (המוזכר לעיל) של מעורבות ירדן בחסות להסדר ביניים.

האלמנטים הראשיים של כל "אופציה ירדנית" העולים בהצעות אלה הם:

- **הזהות הלאומית של המדינה או מדינות** – ירדן, פלסטין כמדינה או כישות לא מדינית, עם או בלי קשר לישראל.

- **זהות המשטר** – ממלכה האשמית, רפובליקה או משטר כלאיים מלוכני-רפובליקני עם ריבוניות משותפת.
- **הגבולות הפנימיים והחיצוניים** של הישות הירדנית-פלסטינית.
- **מקור הסמכות** – האם יהיה בידי משטר הפדרציה ויואצל לרמת הנמוכות או להיפך.
- **הגבולות על חלקי המדינה** בענייני הגנה, כלכלה, ביטחון וכו'.
- **גורל הפליטים** בתוך המדינה העתידית ושל הפליטים שישבו לפי "חוק השבות".
- **הקשר הכלכלי והתשתיתי** בין חלקי המדינה.

התכניות כוללות שילובים שונים של קשרים בין שלושת הצדדים: ישראל, פלסטין וירדן. שלוש הפרדיגמות העיקריות הינן:

1. **פדרציה/קונפדרציה ירדנית-פלסטינית** (מבוסס על תוכנית "הממלכה המאוחדת" של המלך חסין מ-1972 והסכם חסין-ערפאת מ-1985). (ראה מפה מס' 10).
2. **איחוד/פדרציה/קונפדרציה משולשת ירדנית-פלסטינית-ישראלית** (רעיון מבית מדרשו של הנסיך חסין). (ראה מפה מס' 11).
3. **ירדן היא פלסטין** (או "ירדן כמולדת פלסטינית אלטרנטיבית", בטרמינולוגיה הירדנית) – לפי תפישה זו, **ירדן** הינה הביטוי הפורמאלי של הזהות הלאומית הפלסטינית. הפלסטינים בגדה המערבית ובעזה יחזיקו באזרחות ירדנית ובזכות הצבעה בירדן, בעוד שיתגוררו בגדה המערבית או בעזה. תפישה זו מבחינה בין "אזרחות", "לאומיות" ו"תושבות". על תפישה זו מבוססת תכניתו של ח"כ בני אלון ("מולדת/האיחוד הלאומי"). (ראה מפה מס' 12).

תוכניות לחילופי שטחים אזוריים

הרעיון של חילופי שטחים בא לידי ביטוי ברוב תוכניות השלום. ביסודו מונח העיקרון שכל צד שומר על זכויות לשטח, אך התייחסות המדויק של השטח נתון לעיצוב על פי שיקולים דמוגרפיים וביטחוניים. ב"זכאות" אין הכוונה להגדרת היקף השטח בלבד, אלא גם ל"איכות" השטח שיש לקחת בחשבון וחשיבותו לצד שמקבל אותו. לכן יתכן שקלא וטריא שבסימו צד אחד יקבל שטח יותר גדול תמורת שטח קטן יותר אך בעל חשיבות לאינטרס הלאומי של צד השני.

הצעת ראש הממשלה ברק והצעת הנשיא קלינטון בעקבותיה כללו סיפוח ישראלי של גושי התנחלות בתמורה לשטח ישראלי (בתוך "הקו הירוק") שיועבר למדינה הפלסטינית. **"יוזמת ז'נבה"** ו"המפקד הלאומי" אף הם רואים מקום לחילופי שטחים בין שטחי התנחלויות לשטחים בלתי מאוכלסים בתוך מדינת ישראל (ניסוח המפקד הלאומי אף אינו שולל העברת שטחים מאוכלסים). היחס לחילופין ברעיונות אלה נע בין 1:1 ל-3:1-6 לטובת ישראל. הצעה מרחיקת-לכת יותר הועלתה על ידי חוגים ישראלים משמאל ("עבודה" – אפרים סנה) ומימין ("ישראל ביתנו" אביגדור ליברמן) המרחיבה את הרעיון כדי לכלול העברת אזורים המאוכלסים על ידי ערבים ישראלים (ואדי ערה/ "המשולש") לידי הפלסטינים בתמורה לשטחים נוספים בגדה המערבית, ובכך להקטין את אחוז הלא יהודים במדינת ישראל. רעיון אחרון זה נדון בהקשר של הצעות של "שתי מדינות".

יחד עם הרעיונות לעיל, הדנים בחילופי שטחים דו-צדדיים (בין ישראל לפלסטין), הועלו שתי הצעות המתבססות על "חילופי שטחים אזוריים", המשלבים מדינה שלישית. הרציונל מאחורי הצעות אלה הינו:

1. היקלטותו בשיח סביב הסכסוך הישראלי-ערבי – במיוחד לאחר הפרמטרים של הנשיא קלינטון – של **עיקרון חילופי השטחים כמוצא למלכוד הדמוגרפי והביטחוני**. עמדת הנשיא בוש שגבולות הקבע במקרה הישראלי-פלסטיני אינם יכולים להתעלם מהשינויים שהתחוללה בשטח עם חלוף הזמן וחייבים להתחשב בשיקולים דמוגרפיים והומניטאריים, מחזקים מגמה זו.

2. **העובדה שהאופציות הטריטוריאליות לחילופי שטחים ישירים בין ישראל לפלסטינים מוגבלים** וניתנים להרחבה רק על ידי עירוב מדינות שלישיות.

3. **תקדימים בעולם הערבי לתיקון גבולות "קולוניאליים"** באמצעות חילופי שטחים (ירדן עם סעודיה, עיראק וסוריה; השלמת סוריה בפועל עם "אבדן" חבל הטאי-אלכסנדרטה לתורכיה) ממחישים שגבולות אלה – ועל אחת כמה וכמה גבולות שהם תוצאה של פעולות איבה כגון גבולות שביתת הנשק וקווי 4 ביוני 1967 – אינם צריכים להיתפש כמקודשים.

בהקשר לזירה הסורית, ניתן להוסיף כי:

1. מאז הסבב האחרון של משא ומתן ישראלי-סורי, **התחלפו ההנהגות** בשתי המדינות.
2. **העיקרון של קיום "זכאות" לשטח כולל** (לעומת גבולות ספציפיים) עשוי לסייע למשטר הסורי לטעון שנשאר נאמן לעקרונותיו, שכן לא נגרע דבר משטחה הכולל של סוריה בסופו של דבר.

3. הדרישה הישראלית לקו בתוך רמת הגולן יתבסס על העקרונות המוזכרים לעיל של **שיקולי ביטחון (הגנה על מקורות המים בירדן ובכנרת)**, **שיקולים דמוגרפים ואילוצים הומניטאריים** (להקטין את הצורך לעקור אוכלוסייה).
שתי ההצעות המתבססות על רעיון זה הן :

1. **ישראל-פלסטין-מצרים** – מצרים מעניקה לפלסטינים שטח בסיני לאורך החוף שיצורף לעזה; בתמורה ישראל מעניקה לפלסטינים ואלה מעבירים למצרים שטח גדול במדבר פארן ומסדרון משטח זה מזרחה שיאפשר סלילת כביש, קווי תקשורת, צינורות נפט ועוד שיחברו בין מצרים וירדן ודרכה לשאר העולם הערבי; פלסטין מעבירה לישראל את השטחים המאוכלסים ביהודים מעבר לקו הירוק (גושי ההתנחלויות) ושטחים נוספים בבקעת הירדן. הצעה זו הועלתה, בין היתר, על ידי פרופ' יהושע בן אריה ובגרסה חלקית על ידי ישראל הראל.
 2. **ישראל-ירדן-סוריה-ישראל** תשאיר בידה ברמת הגולן את "קו המצוקים" כולל העיר קצרין; תמורת שטח זה תעביר ישראל לירדן שטחים בערבה. סוריה תפוצה על ידי ירדן בשטח לאורך הגבול הסורי-ירדני ובאזור הירמוך.
כל אחת מההצעות לעיל עומדת בפני עצמה, אך ניתן לצרפם יחד ואף להוסיף את תוכנית חילוף השטחים בין ישראל לרש"פ. המפה שתיווצר תהיה בעלת משמעות לא רק עבור המדינות המעורבות. היא תייצג את השינוי המהותי הראשון בגבולות מדיניים מאז קבעו אותם המעצמות הקולוניאליות בתום מלחמת העולם הראשונה - הגם שהתבצעו חילופי שטחים מסוימים בין מדינות שכנות (ירדן-סעודיה; ירדן-עיראק). שבירת טאבו זה עשויה להקרין על חשיבה דומה במקומות אחרים (עיראק).
- ירדן תפוצה על ידי ישראל בשטחים בערבה. (ראה מפה מס' 14).
- כל אחת מההצעות לעיל עומדת בפני עצמה, אך ניתן לצרף כל שתיים מהן או את כל השלוש. המפה שתיווצר תהיה בעלת משמעות לא רק עבור המדינות המעורבות - הגם שהתבצעו חילופי שטחים מסוימים בין מדינות שכנות (ירדן-סעודיה; ירדן-עיראק), היא תייצג את השינוי **המהותי** הראשון בגבולות מדיניים מאז קבעו אותם המעצמות הקולוניאליות בתום מלחמת העולם הראשונה. שבירת טאבו זה עשויה להקרין על חשיבה דומה במקומות אחרים (עיראק).

יצירת שטח

יחד עם הפתרונות המסורתיים של קביעת גבולות של שטח קיים והרעיונות היצירתיים יותר המתייחסים לדרגות שונות של חילופי שטחים רב-צדדיים, עלו רעיונות לפתרון מצוקת האדמה של הצדדים על ידי יצירת אדמה. הרציונאל מאחורי רעיונות אלה הוא שלא רק הגבולות והאוכלוסייה ניתנים לשינוי ולניוד, אלא גם הטופוגרפיה עצמה והמאבק על אדמה ומים ניתן לפתרון על ידי הוספתם.

שתי הצעות ברוח זו הועלו (אם כי אינן מפורטות) :

1. הצעת משרד המסחר והתעשייה לבניית איים מלאכותיים בים התיכון עשויה להוות פתרון להרחבת השטח של עזה.
2. הצעה (משה צביקל) לייבוש שטח בחוף המזרחי של הכנרת כדי לאפשר פשרה עם סוריה ללא סיכון מקור המים המתוקים העיקרי של ישראל.

נושאים הנוגעים לירושלים

סוגיית ירושלים הינה מרכזית בכל תכניות השלום הנמצאות על סדר היום. מספר מפות שורטט (ראה מפות 16-20) בנסיון ליישב בין השיקולים של ירושלים מאוחדת, ביטחון, כלכלה, דת, ודמוגרפיה. הנושאים המרכזיים הקשורים לסוגיה זו הם :

1. מעמדה של העיר **כבירת ישראל** ו/או כבירת פלסטין;
2. **אינטרסים בינ"ל בירושלים** – ישראל התחייבה ב"הצהרת וושינגטון" עם ירדן "לכבד את תפקידה המיוחד הקיים של הממלכה ההאשמית של ירדן במקומות קדושים מוסלמיים בירושלים". **הוותיקן וארגון הועידה האסלאמית** בטאו גם הם אינטרסים בגורל העיר.
3. **גבולותיה המוניציפאליים של העיר** או של "אזור ירושלים" – ב-1967 היה שטחה של מערב ירושלים הישראלית 39 קמ"ר ושטח מזרח ירושלים הירדני 6 קמ"ר. שטחה הנוכחי של ירושלים הינו 126 קמ"ר. שטח זה כולל שכונות יהודיות ופרברים שנבנו מעבר לקו הירוק, אך לא פרברים כמו מעלה אדומים, פסגת זאב וגבעון הסמוכים לירושלים. כמה אלטרנטיבות לגבולות ירושלים ("מעטפת ירושלים") הועלו, ביניהן : הגבולות הקיימים של תחום הסמכות המוניציפאלי; "ירושלים הגדולה" (כולל הפרברים אשר תלויים "במטרופולין" ירושלים); גבולות דמוגרפיים (הקטנת מספר הלא-יהודים בתוך גבולות ירושלים הישראלית). מכל מקום, הצד הפלסטיני רואה בשכונות אלו "התנחלויות" אשר

- אינן כלולות בירושלים וטוען כי רעיון "ירושלים הגדולה" הינו, למעשה, הרחבת השטח הישראלי על חשבון שטח פלסטיני השייך לגדה המערבית.
4. **מעבר בין ירושלים וישראל** (בתפישות אשר משאירות אותה עיר מאוחדת);
 5. הגדרת אזור הליבה של ירושלים ("האגן הקדוש");
 6. **שמה** של העיר או חלק ממנו (ירושלים/אלקדס);
 7. **ריבונות** על רבעים שונים של העיר, במיוחד המקומות הקדושים בכללותם **והר הבית** (חרם א-שריף) בפרט;
 8. שליטה בפועל (**סמכות שיפוטית**) על המקומות הקדושים;
 9. **חופש פולחן** במקומות הקדושים;
 10. שימור אתריה ההיסטוריים והדתיים של העיר, כולל מגבלות על **חפירות ארכיאולוגיות**.

פרדיגמות כלכליות

המוקד הראשי של כל הצעות השלום הוא, באופן טבעי, ההיבטים הפוליטיים של ההסדר כגון ריבונות, גבולות וביטחון. אולם מאחר שיעד ההסדר הוא שלום בר קיימא, כל הערכה של הצעת הסדר צריכה לקחת בחשבון לא רק את ההשפעות המידיות של התפישה הפוליטית שמאחוריה אלא גם השפעותיה הדמוגרפיות, השלכותיה החברתיות והתפישה הכלכלית הקשורה בה. למרות שמגוון רחב של רעיונות ונספחים כלכליים לתוכניות שלום הוצעו על מנת לחזק את יציבותם של הסדרים מדיניים, הצעות אלה בדרך כלל אינן חלק אינטגרלי מתוכנית שלום זו או אחרת. יתר על כן, תוכניות המתבססות על פדרציה, קונפדרציה ואיחוד כלכלי מתייחסות אמנם לפתרון של שתי מדינות אך יש בהן אלמנטים המאפיינים דווקא תפישה של מדינה אחת ויש לכך השפעה עמוקה על הדמוגרפיה והכלכלה של המדינות הנוגעות בדבר.

מאז הסכמי אוסלו הועלו הצעות רבות בעניין המבנה העתידי הרצוי של היחסים הכלכליים בין ישראל למדינה פלסטינית. נקודת המוצא – פרוטוקול פריס – זכתה לביקורת רבה כנוטה לטובת ישראל. אולם לאור האסימטריה הבסיסית הקיימת בין ישראל לישות הפלסטינית העתידית, כל ההצעות העומדות על הפרק נוטות בבירור לטובת האינטרס הכלכלי הפלסטיני.

הפרדיגמות של יחסים כלכליים בין ישראל לישות פלסטינית מתייחסות בדרך כלל לשש סוגיות עיקריות: (1) הסכמי סחר; (2) עבודה; (3) מדיניות פיסקלית; (4) מדיניות מוניטרית; (5) השקעות; (6) תקופות ביניים. ההצעות המונחות לפי שעה על סדר היום כוללות: (1) "מפת הדרכים הכלכלית של קבוצת AIX"; (2) תוכנית IPCRI-Konrad Adenauer Fund; (3) ועדת הבדיקה של משרד האוצר הישראלי לבחינת עקרונות היחסים הכלכליים בין ישראל לפלסטינים בהסדר קבע; (4) מודל EPS. שלוש הפרדיגמות העיקריות הן:

1. **איחוד כלכלי** בין ישראל לפלסטין (מודל Benelux אם מוסיפים את ירדן) – מודל זה הינו הבסיס להצעות המבוססות על "מדינה אחת" (דו-לאומית או "מדינת כל אזרחיה") ולתוכניות המציעות לפלסטינים "שלטון עצמי" במסגרת המשך השליטה הישראלית בגדה המערבית ובעזה (תוכנית בני אלון). זהו גם המודל הבלתי נמנע הנלווה להצעות המבוססות על "פדרציה" או "קונפדרציה" בין הישות הפלסטינית לישראל (אם או בלי ירדן).

2. **שת"פ כלכלי** – מודל זה הינו המתאים ביותר להצעות הגורסות "שתי מדינות" ("המפקד הלאומי" ו"יוזמת ז'נבה"). מודל זה מתבסס על רמות שונות של סחר חופשי ותנועה חופשית של עובדים.

3. **גבולות סגורים** – זהו המודל הסביר לתוכניות חד-צדדיות המתבצעות בנסיבות של המשך הטרור והעימות הצבאי בין הצדדים. אולם גם במודל זה נשאר בעינו היקף מסוים של סחר – בעיקר מישראל לשטח הפלסטיני.

שתי הסוגיות העיקריות הנוגעות לעתיד היחסים הכלכליים בין הצדדים הן משטרי סחר ועבודה. פרוטוקול פריס היה מבוסס על איחוד מכסים בין ישראל לרשות הפלסטינית, שמשמעותו צמצום של הריבונות הכלכלית של שני הצדדים – אך בעיקר של הצד החלש. אף על פי כן הסכימו הפלסטינים להסדר זה שכן היה להם אינטרס שבתמורה תשאיר ישראל את שוק העבודה פתוח לפועלים פלסטינים. כיום רוב ההצעות מתבססות לא על איחוד מכסים אלא על איזור סחר חופשי (FTZ), העדפה הדדית של משקיעים משני הצדדים ותיאום מיסים.

מבין נושאים אלה, שאלת התנועה החופשית של פועלים תהיה בעלת ההשלכות החברתיות והביטחוניות החשובות ביותר. השאלה הופכת קריטית יותר בפרדיגמות פוליטיות שבהן צפויה כניסה לשטח של מספר רב של פליטים. השיקולים בהקשר זה הם:

1. מבחינת הפלסטינים:

א. **בזכות תנועה חופשית של עובדים** – (א) הבטחת תעסוקה לחלק מכוח העבודה הפלסטיני, מניעת הידרדרות כלכלית נוספת ושיפור היציבות הפנימית (אם כי אף ההערכה האופטימית ביותר לגבי מספר העובדים הפלסטיניים שישראל תוכל לקלוט,

תחת פרדיגמה זו, הינה 100,000 פועלים, כלומר – פחות מרבע מכוח העבודה הפלסטיני; (ב) גביית מיסים כהכנסה לממשלה הפלסטינית;

ב. **כנגד קשר הדוק כזה** – (א) תלות מוגברת בישראל תקרין לשלילה על האווירה של "בניית אומה"; (ב) החרפת האיבה לשכנה העשירה יותר; (ג) הפחתת התמריצים לבניית תשתית תעסוקתית מקומית; (ד) תלות במשק הישראלי תעשה את המשק הפלסטיני רגיש ביותר לכל שינוי כלכלי או פוליטי בישראל; (ה) המגע הקרוב עם ישראל עשוי ליצור יצירת ציפיות שיפגעו ביציבות;

2. מבחינת ישראל:

א. **בזכות הקשר** – (א) העלאת רמת החיים של הפלסטינים תעלה גם את צריכת הסחורות תוצרת ישראל (אם-כי המשק הפלסטיני הוא זעיר ביחס לישראלי והשפעת גורם זה שולית מבחינה כלכלית); (ב) המעורבות במשק הפלסטיני תהווה גשר למדינות ערב (גם יתרון זה מוגבל); (ג) החייאת הקשר הכלכלי תשרת את תהליך בנייתו מחדש של אומון בין העמים ותפחית את כוח המשיכה של הזרמים הקיצוניים; (ד) מילוי עבודות שחורות על ידי פלסטינים החוזרים לבתיהם עדיף על פני ההשלכות החברתיות של ייבוא פועלים זרים; (ה) איוש עבודות כפיים בעובדים פלסטינים מעלה הינו בעל השפעה חיובית על שוק העבודה הישראלי ועל רמות השכר בו.

ב. **נגד הקשר** – (א) מספר מסוים של פועלים פלסטינים עשוי להעדיף להישאר בישראל כמהגרים בלתי חוקיים; (ב) חידוש הקשר ההדוק בין ערביי ישראל לפלסטינים יפגע בהשתלבות הראשונים בחברה הישראלית; (ג) איום הטרור והפשע.

קיום יחסים כלכליים פתוחים בין ישראל למדינה פלסטינית הינו, בסופו של דבר, קיומי עבור הפלסטינים בעוד שמבחינתה של ישראל המשמעות העיקרית היא פוליטית – לשפר את היציבות הפוליטית של שכנתה. מבחינה כלכלית, שילובה של ירדן במערכת היחסים הוא בעל משקל שולי. שני המשקים – הירדני והפלסטיני – הם "עתירי עבודה" ומתחרים זה בזה בשעה שהמשק הישראלי זקוק לידיים עובדות. ללא תמורות משמעותיות במשק הירדני, יכולתו לקלוט פועלים פלסטינים תישאר מוגבלת לטווח הנראה לעין.

משמעויות דמוגרפיות

הפתרון ארוך הטווח של הבעיה הדמוגרפית הוא, כך נראה, האינטרס האסטרטגי ארוך הטווח החשוב ביותר של שני הצדדים ועל כן – אחד המחוללים העיקריים של הצעות ההסדר. אולם האינטרסים של שני הצדדים מבחינה זו עלולים להיות מנוגדים באופן קוטבי: בעוד שמרבית התפישות הישראליות מציבות כיעד אסטרטגי ראשון במעלה את קיומו של רוב יהודי יציב בגבולות מדינת ישראל, הפרדיגמה הפלסטינית המועדפת חותרת להותיר בעינו את ה"חלום" של פלסטין ערבית מאוחדת בגבולותיה ההיסטוריים – אם לא באמצעים פוליטיים אז בדרך של תהליכים דמוגרפים.

הנתונים הדמוגרפים הרלוואנטיים שישפיעו על השלכות הצעות ההסדר השונות כוללים: (1) גודל האוכלוסייה היהודית בישראל, בגדה המערבית ובעזה; (2) פוטנציאל הגידול באוכלוסיית ישראל כתוצאה מעליה; (3) גודל האוכלוסייה הפלסטינית בגדה המערבית, בעזה, בירדן ובלבנון וסוריה; (4) מספר הפליטים במדינות אלה ובשאר התפוצה הפלסטינית. ההצעות השונות צריכות לקחת בחשבון הכללת אוכלוסיות אלה בתמונה הדמוגרפית הסופית ממערב לירדן. אולם נתונים אלה הם רק נקודת המוצא של כל חיזוי של המצב שינבע מהצעות ההסדר למיניהן. נתונים חשובים אחרים הם הריבוי הטבעי של אוכלוסיות אלה ושל כוח העבודה שלהן, חינוך ומעמד האישה (המשפיעים גם הם על ריבוי טבעי), כלכלה וביטחון והמוטיבציה של הפליטים במדינות המארחות להגר למדינה הפלסטינית (מוטיבציה שיכולה לנבוע מאפליה, רדיפה, אבטלה ועוני).

בעוד שדרגת היחסים הכלכליים של ישראל עם הפלסטינים תהיה בעלת השפעה מזערית על המשק הישראלי, הפרדיגמות הכלכליות השונות טומנות בחובן השלכות דמוגרפיות לשני הצדדים, כדלקמן:

1. **ריכוזי אוכלוסין** – סביר להניח כי גבולות פתוחים בין ישראל לישות הפלסטינית (בין אם כחלק מקונפדרציה ירדנית-פלסטינית או כמדינה עצמאית) יביאו לגידול במספר הפועלים הפלסטינים בשוק העבודה הישראלי. מאחר שכושר הקליטה של המשק הישראלי של פועלים אלה מוגבל, הרי אפשר לצפות למעבר של אוכלוסין לאזורי הגבול עם ישראל ומעברי הגבול כדי להבטיח לעצמם עבודה.

2. **הגירה כלכלית** – לאור הפער בין המשקים – הישראלי מצד אחד והפלסטיני והירדני מהצד השני – שניהם "עתירי עבודה" – כיוון ההגירה הכלכלית יהיה משתי מדינות אלה

- לתוך ישראל. כל עוד החלופה הישראלית שרירה וקיימת, לא נראה שזהות לאומית או אזרחות ירדנית של הפלסטינים יביאו להעדפת ירדן כיעד להגירה.
3. **גדמ"ע/עזה** – ברוב התוכניות הגדה המערבית ורצועת עזה הם חלק מישות פוליטית וכלכלית אחת. היעדר תנאים כלכליים נאותים ברצועת עזה עשוי לעורר הגירה – מתוכנת או סטיכית – מעזה לגדה המערבית.
4. **פלסטינים בתוך ישראל** – בחלק מהפרדיגמות, יישארו פלסטינים בשטחים שבשליטה ישראלית. תוכנית ה"קנטונים" תיצור אוכלוסייה גדולה של פלסטינים תחת שליטה ישראלית. תוכניות אחרות ישאירו מספר מסוים של פלסטינים בישראל כתוצאה מסיפוח שטחים.
5. **ישראלים בתוך שטחים שבשליטת פלסטין** – בחלק מהמודלים קיימת, לפחות להלכה, אפשרות להישארות נוכחות יהודית בשטחים שבשליטה פלסטינית. בעבר הועלו רעיונות של קיום יישובים יהודיים כיחידות אקסטרה-טריטוריאליות או שהמתיישבים עצמם יישארו אזרחי מדינת ישראל אף על פי שהם חיים פיזית בשטח "פלסטין".
6. **ערביי ישראל** – קשרים פתוחים עם הישות הפלסטינית ואיחוד משפחות טומנים בחובם סכנה של עידוד אירידנטה בקרב ערביי ישראל.
7. **פליטים** – תוכניות ליישוב פליטים – במיוחד אלה ה"חוזרים" ממחנות פליטים מחוץ לאזורים הפלסטיניים – תהיינה בעלות השלכות מרחיקות לכת על המציאות הכלכלית של האזורים שבהם יתיישבו. מצד אחד, פעילות בנייה יכולה לתרום לצמיחה כלכלית וליצירת מקומות עבודה. מצד אחר, הגדלת כוח העבודה (ואבטלה) על ידי מספר גדול של "עולים חדשים" טומנת בחובה סכנה לערעור היציבות החברתית, הפוליטית והכלכלית בטרטוריה הפלסטינית.

טבלה השוואתית של תוכניות הסדר

עיקרון כללי

התכנית	המצע
יוזמת ז'נבה	טיוטת הסכם מפורטת: שתי מדינות לשני עמים על בסיס קווי ה-4 ביוני 1967, עם שינויי גבול הדדים ביחס של 1:1 עם שיבת פליטים לישראל בהתאם להחלטתה הריבונית.
המפקד הלאומי	בסיס כללי למו"מ: שתי מדינות לשני עמים על בסיס קווי ה-4 ביוני 1967, עם שינויי גבול הדדים ביחס של 1:1 וללא זכות שיבה של פליטים לישראל.
ארה"ב - התפישה הנשיאותית	רשימת עקרונות העוסקים בסלעי המחלוקת העיקריים: שתי מדינות לשני עמים על בסיס קווי ה-4 ביוני 1967, עם שינויי גבול לטובת ישראל; ללא זכות שיבה של פליטים לישראל.
"הצעת קמפ דייוויד" ("תכנית ברק")	טיוטת הסכם שהוצע לפלסטינים: שתי מדינות לשני עמים על בסיס קווי ה-4 ביוני 1967, עם שינויי גבול לטובת ישראל.
התכנית הערבית	שתי מדינות לשני עמים, על בסיס נסיגה ישראלית מלאה לקווי ה-4 ביוני 1967, בכל החזיתות.
המתווה האזורי לשלום (בני אלון)	ריבונות ישראלית על כל השטח ממערב לנהר הירדן; שתי מדינות לשני עמים משני עברי נהר הירדן.
מדינה דו לאומית/ מדינת כל אזרחיה	רעיון כללי של ביטול אופייה הציוני של מדינת ישראל והפיכתה ל"מדינת כל אזרחיה" (מדינה ערבית בפועל) או למדינה דו-לאומית על שטח מדינת ישראל, הגדה המערבית ורצועת עזה.
תוכנית הקנטונים	הגדה המערבית ועזה מחולקות ל"קנטונים" יהודיים, השייכים למדינת ישראל ופלסטיניים, שמהווים ביחד מדינת פלסטין. זאת, בהתבסס על החלוקה של הסכם אוסלו לאזורים (C,B,A) או על החלוקה העותומאנית של האדמות בין אדמות "מלכ" (רכוש פרטי אשר אוכלס בערים פלסטיניות) ואדמות "מירי" (אדמות ציבוריות).
חילופי אוכלוסין ושטחים (ליברמן)	חילופי אוכלוסין ושטחים בין ישראל לרשות הפלסטינית כדי לצמצם את החיכוך בין העמים ולמתן את האיום הדמוגרפי והפנימי לישראל. זאת באמצעות החלפת גושי התנחלויות ישראליות בישובים ערבים ישראלים
חילופי שטחים ישראל-פלסטין-מצרים	חילופי שטחים משולשים בין ישראל-מצרים והרשות הפלסטינית עם הסדרים כלכליים (כבישים בריבונות צד אחד שיעברו דרך טריטוריה של הצד האחר) כחלק מהפיצוי עבור שטח.

הכרה הדדית וסוף הסכסוך

התכנית	המצע
יוזמת ז'נבה	יישום ההסכם יישב את כל תביעות הצדדים שיסודן באירועים שהתרחשו לפני חתימתו. הצדדים יהיו מנועים מלהעלות כל תביעה המתייחסת לאירועים שמועדם לפני חתימת ההסכם זה. הכרה בזכותו של העם היהודי למדינה ואת ההכרה בזכותו של העם הפלסטיני למדינה, כאשר פלסטין הינה המולדת של עמה וישראל הינה המולדת של עמה.
המפקד הלאומי	שני הצדדים יכריזו, כי פלסטין היא מדינתו היחידה של העם הפלסטיני, וישראל היא מדינתו היחידה של העם היהודי. עם יישום המלא של העקרונות הללו, יושם קץ לכל התביעות של שני הצדדים והסכסוך הישראלי-פלסטיני יבוא לכלל סיום.
ארה"ב - התפישה הנשיאותית	המדינה הפלסטינית היא מולדת העם הפלסטיני כפי שמדינת ישראל היא מולדת העם היהודי. ההסכם צריך לציים בבירור את סוף הסכסוך ויישום צריך לשים קץ לכל התביעות. ניתן לממש זאת באמצעות החלטת מועצת הביטחון שתקבע שהחלטות 242 ו-338 יושמו ובאמצעות שחרור אסירים פלסטינים.

מדינת ישראל ואש"ף, כנציג הלגיטימי היחיד של העם הפלסטיני: מכירים הדדית בזכותו של הצד האחר לקיום בשלום ובביטחון של השטח ושל העם של כל אחד מהצדדים, בגבולות בטוחים ומוכרים, חופשיים מאיומים או מפעולות אלימות. היחסים בין ישראל ופלסטין ייוסדו על דו-קיום בשלום. הצדדים חוזרים ומאשרים כי לעם הפלסטיני יש זכות להגדרה-עצמית על פי המשפט הבינ"ל. הסכם המסגרת על מצב הקבע מסמן את סוף הסכסוך בין הצדדים. ישראל ופלסטין תיצורנה אוירה נאותה לשלום ולפיוס בני-קיימא בדרך של חקיקת חוקים ששימו קץ להסתה, לטרור ולאלימות, וע"י אכיפתם הנמרצת באמצעות תוכניות הולמות במערכות החינוך של כל אחת מהן.	"הצעת קמפ דייויד" ("תכנית ברק")
ישראל נקראת לקבל את ייסודה של מדינה פלסטינית עצמאית וריבונית בשטחים הפלסטינים שנכבשו מאז 4 יוני 1967 בגדה המערבית וברצועת עזה עם מזרח ירושלים כבירתה. בתמורה, מדינות ערב יחשיבו את הסכסוך הערבי-ישראלי כגמורה, יעשו הסכם שלום עם ישראל, יעניקו ביטחון לכל מדינות האזור ויקיימו יחסים נורמליים עם ישראל בהקשר של שלום כולל.	התכנית הערבית
הרש"פ יבוטל. ישראל, ארה"ב והקהילייה הבינלאומית יכירו בממלכה ההאשמית כנציגה הלגיטימית היחידה של הפלשתינים. הממלכה תכיר מחדש בהיותה מדינת הלאום הפלשתינית. ישראל וירדן-פלסטין יכריזו על סיום סכסוך.	המתווה האזורי לשלום (בני אלון)
אין התייחסות.	מדינה דו לאומית/ מדינת כל אזרחיה
אין התייחסות.	תוכנית הקנטונים
שני הצדדים יכריזו כי ישראל היא מדינה יהודית ציונית והרשות הפלסטינית היא ביתם של הפלסטינים. החלפת האוכלוסין והשטחים תשים קץ לכל התביעות של הצדדים שיתחייבו להימנע מתביעות בעתיד.	חילופי אוכלוסין ושטחים (ליברמן)
ההסכם יסלול את הדרך לסיום הסכסוך ולהסכם קבע לשלום בין ישראל לפלסטין.	חילופי שטחים ישראל-פלסטין-מצרים

חילופי שטחים/גבולות

המצע	התכנית
גבולות יתבססו על קווי 4 ביוני, עם תיקוני גבול הדדיים ביחס של 1:1. ההתנחלויות אשר יסופחו ע"י ישראל הן: גוש עציון, אלפי מנשה, אלקנה, עץ אפרים, שערי תקווה, מודיעין עלית, הר אדר, גבעת זאב, מעלה אדומים וכל השכונות היהודית במזרח ירושלים, כמו גם רצועת אדמה בגדה המערבית הסמוכה לנמל התעופה בן גוריון. בתמורה תקבל המדינה הפלסטינית שטחים מדרום-מערב לגוש עציון וממזרח לרצועת עזה. סה"כ השטח הכלול בחילופים – 124 קמ"ר. פרוזדור, תחת ריבונות ישראלית, יחבר בין הגדה המערבית ורצועת עזה.	יוזמת ז'נבה
גבולות הקבע בין שתי המדינות יקבעו על בסיס קווי 4 ביוני 1967. שינויי גבול יתבססו על חילופי שטחים בהסכמה הדדית וביחס שווה (של 1:1) בהתאם לצרכים החיוניים של שני הצדדים, ובכלל זה ביטחון, רצף טריטוריאלי ושיקולים דמוגרפיים. שני חלקיה הגיאוגרפיים של מדינת פלסטין, הגדה המערבית ורצועת עזה, יהיו קשורים ביניהם.	המפקד הלאומי

ארה"ב - התפישה הנשיאותית	לאור המציאות החדשה בשטח, לרבות ריכוזי אוכלוסייה ישראלים חדשים, אין זה מציאותי לצפות שתוצאה של מו"מ להסדר קבע תניב נסיגה מלאה לגבולות שביתת הנשק מ-1949. כל הסכם קבע צריך להתבסס על שינויים מוסכמים שישקפו מציאות זו. המדינה הפלסטינית תשתרע על 94-96% משטחי הגדה המערבית ועל כל רצועת עזה. במסגרת חילופי שטחים תספח ישראל 4-6% משטח הגדה המערבית, בתמורה לשטח בגודל השווה ל-3-1% משטח הגדה המערבית שיצורף למדינה הפלסטינית מתוך שטחי ישראל שבגבולות הקו הירוק. השיקולים העיקריים שינחו את חילופי השטחים יהיו: גושי התנחלויות; רציפות; סיפוח מינימאלי של אדמות; נזק מינימאלי למתיישבים פלסטינים; מדינה פלסטינית עם רציפות טריטוריאלית; 80% מהמתנחלים הישראלים יהיו תחת ריבונות ישראלית. ישראל תאפשר לפלסטינים מעבר בטוח בין הגדה המערבית ורצועת עזה, אשר יהיה תחת ריבונות ישראלית, אולם יבטיח מעבר בלתי-מופרע של פלסטינים. במידת הצורך, ניתן ללוות את חילוף השטחים בהחכרת קרקעות.
"הצעת קמפ דייוויד" ("תכנית ברק")	הגדה המערבית - גושי התנחלויות ואזור לטרון המהווים כ-80% מהמתנחלים וכ-6% משטח הגדמ"ע יסופחו לישראל בתמורה לשטח בגודל של-3% מהגדה המערבית שישראל תעביר לפלסטין משטחים שבגבולות הקו הירוק. עוד 2% משטח הגדמ"ע יוחכרו לישראל. רצועת עזה כולה תהיה תחת ריבונות פלסטינית והתנחלויות יפונן. "המעבר הבטוח" ו"נכסים" אחרים ימנו כחלק מהשטח אשר ינתן לפלסטינים תמורת סיפוח חלקים מהגדה המערבית.
התכנית הערבית	נסיגה ישראלית מלאה מכל השטחים אשר נכבשו מאז 1967 לקווי 4 ביוני 1967, כולל רמת הגולן הסורית והשטחים הלבנונים שנותרו כבושים בדרום-לבנון (התייחסות לאזור שבעא אך גם לאזורים נוספים כגון משגב עם וגשר החצבאני).
המתווה האזורי לשלום (בני אלון)	ריבונות ישראלית מלאה בין הירדן לבין הים, אוטונומיה מוגבלת לריכוזי אוכלוסייה ערביים בזיקה פוליטית לירדן.
מדינה דו לאומית/ מדינת כל אזרחיה	מדינה דו-לאומית על השטח שבין הים התיכון לנהר הירדן.
תוכנית הקנטונים	הגבול המזרחי של ישראל יהיה נהר הירדן וגבולה של פלסטין יהיה לפי קווי 4 ביוני 1967, כאשר השטח הכולל של הגדה המערבית ורצועת עזה יחולק לקנטונים. מועלית אפשרות להעברת יישובים ערביים ב"משולש" הישראלי לפלסטין. רעיונות לקנטוניזציה הועלו בהתבסס על החלוקה העות'מנית המסורתית של אדמה ל"פרטי" ו"ציבורי" או על בסיס חלוקת השטח בהסכמי אוסלו ל-A, B, C.
חילופי אוכלוסין ושטחים (ליברמן)	חילופי אוכלוסין ושטחים בין ישראל לבין הפלסטינים. ישובים ערבים (כמו אום אל-פחם, טייבה, בקה אל-גרביה, כפר קאסם) באזור המשולש וכפרים ושכונות (כמו א-רם, ג'אבל מוכבר) מזרחית לירושלים, צריכים להישאר מחוץ לגבולות המדינה. בתמורה ישראל תחיל את ריבונותה על ריכוזי אוכלוסיה יהודית ביהודה ושומרון. עם השלמת חילופי האוכלוסין והשטחים, יתאימו הגבולות בין ישראל לרש"פ, לראשונה, באופן אופטימאלי לקווי הפריסה הדמוגרפית של שני העמים. עקב החלפת אוכלוסין ושטחים, מספר ערביי ישראל המוסלמים יפחת ב-450 אלף איש. לא מן הנמנע שלמהלך זה יהיה אפקט הרתעתי עבור ערבים מוסלמים שיישארו בישראל.
חילופי שטחים ישראל-פלסטין-מצרים	ישראל תעביר למצרים שטח של 250-500 קמ"ר ממדבר פארן שבנגב, וכן רצועה שתחצה את הנגב ותחבר את מצרים עם ירדן. מצרים, בתמורה, תעביר לפלסטין שטח של 500-1000 קמ"ר מדרום לרפיח לכיוון אל-עריש. הפלסטינים יעבירו שטח של 500-1000 קמ"ר בגדה המערבית לישראל. השטח אותו תקבל ישראל יכלול את: השכונות בירושלים מעבר ל"קו הירוק", כולל אזור מעלה אדומים; גושי ההתנחלות הגדולים כמו אריאל וגוש עציון; אזורים אחרים, בהם לא מתגוררת אוכלוסיה פלסטינית, כמו חלקים מעמק הירדן. מדבר יהודה יהיה אזור אקולוגי משותף של שתי המדינות.

אוכלוסייה יהודית/ פלסטינית

התכנית	המצע
יוזמת ז'נבה	ישראל תקלוט גושי ישובים המכילים 110,000 מתיישבים, בנוסף לשכונות יהודיות במזרח ירושלים, הכוללות 200,000 ישראלים. 110,000 ישראלים הגרים ב-120 מתוך 140 ההתנחלויות בגדה המערבית, וכל ההתנחלויות ברצועת עזה, יפנו. לא יהיה סיפוח של פלסטינים לישראל.
המפקד הלאומי	לאחר פינוי השטחים לא יישארו מתנחלים במדינה הפלסטינית.
ארה"ב - התפישה הנשיאותית	80 אחוזים מהמתיישבים בגושי התיישבות יסופחו לישראל (אף כי לא נאמר במפורש – היתר יפנו).
"הצעת קמפ דייוויד" ("תכנית ברק")	80 אחוזים מהמתיישבים בגדה המערבית יסופחו לישראל. כל יישובי רצועת עזה יפנו.
התכנית הערבית	אין התייחסות. ניתן להבין שהנסיגה הישראלית אמורה לכלול גם כל נוכחות אזרחית.
המתווה האזורי לשלום (בני אלון)	אין פינוי מתיישבים. פינוי מחנות הפליטים ושיקום כל יושביהם מחוץ לתחומי ישראל. האוכלוסייה הערבית בשטחים שיועברו תחת ריבונות ישראלית תורשה להישאר במקומה, אולם תהיה בעלת אזרחות ירדנית-פלסטינית.
מדינה דו לאומית/ מדינת כל אזרחיה	אין התייחסות.
תוכנית הקנטונים	אין התייחסות.
חילופי אוכלוסין ושטחים (ליברמן)	התכנית ניתנת לביצוע ללא גירוש יהודים או ערבים מאדמתם ובתיהם, אלא ע"י הזזת הגבול בלבד. את החלפת האוכלוסין והשטחים יש להשלים בשינוי "חוק האזרחות" של מדינת ישראל שיכלול בגרסתו החדשה: - שבועת אמונים למדינת ישראל וסמליה (מגילת העצמאות, דגל והמנון). בעת קבלת תעודת זהות או החלפתה, כל אדם הרוצה לקבל אזרחות ישראלית, או להמשיך להיות אזרח המדינה, חייב להישבע אמונים למדינה וסמלי ריבונותה (מגילת העצמאות, הדגל וההמנון). אדם שמסרב לעבור את טקס ההשבעה יקבל מעמד של תושב קבע, אך תישלל אזרחותו וגם זכותו לבחור ולהיבחר. - שירות צבאי - כל אזרח מדינת ישראל חייב לבצע שירות צבאי. יהודים חרדים וערבים מוסלמים חייבים לבצע "שירות לאומי" (בבתי-חולים, בתי-אבות, מערכת החינוך וכדו') במקום מגוריהם. במקרה ויהודי חרדי או ערבי מוסלמי יגלו רצון להתנדב לשירות צבאי, יצטרכו לקבל אישור מיוחד ממערכת הביטחון. אדם המסרב לשאת בחובו לשירות הצבאי או הלאומי, יקבל מעמד של תושב קבע, אך תישלל אזרחותו וגם זכותו לבחור ולהיבחר. "חוק האזרחות" החדש יחול בצורה שווה על יהודים וערבים. אין בו כל אפליה על רקע לאומי או דתי, להיפך, הוא מעניק זכויות וחובות שווים לכל אזרחי המדינה ללא הבדלי דת ולאום.
חילופי שטחים ישראל-פלסטיני-מצרים	חילופי השטחים בגדה המערבית יאפשרו ל- 80% מהמתנחלים להישאר בבתיהם. אין התייחסות לפלסטינים באזורים אשר יועברו לישראל. המתיישבים הבדווים באזור אשר יועבר ממצרים לפלסטינים יוכלו להישאר במקומם ולעבור להיות תחת ריבונות פלסטינית או יוכלו לבחור לקבל פיצוי ולעבור למקומות אחרים בחצי האי סיני.

הסדרי ביטחון

התכנית	המצע
יזמת ז'נבה	פלסטיין תהיה מדינה לא-צבאית (non-militarized) , עם כוח ביטחון חזק בעל הגבלות על הנשק אותו יהיה רשאי להחזיק, לפי המצוין בנספח להסכם. שני הצדדים מחויבים לנקוט אמצעים נגד כל סוגי האלימות, הטרור וההסתה, כולל פירוק בריתות צבאיות עוינות. הצדדים יקימו ועדת ביטחון עליונה משותפת. כוח רב לאומי יהיה פרוס במדינת פלסטיין. כוח זה ישמש הן להגנה על שלמותה הטריטוריאלית של פלסטיין והן לסיוע באכיפת צעדים נגד טרור. ישראל תותיר נוכחות צבאית קטנה בבקעת הירדן, שתהא תחת סמכות הכוח הרב-לאומי, לתקופה של 36 חודשים לאחר הנסיגה. שתי תחנות התראה מוקדמת ישראליות בצפון ובמרכז הגדה. מרחב אווירי – הצדדים מכירים בזכויות, פריבילגיות ובמחויבויות של הצד השני המופיעות בהסכמי התעופה הרב-צדדיים אשר שני הצדדים מחויבים להם. חיל האוויר הישראלי יהיה רשאי לעשות שימוש במרחב האווירי הפלסטיני לצורכי אימון.
המפקד הלאומי	המדינה הפלסטינית תהיה מפורזת מנשק (de-militarized), והקהילה הבינ"ל תערוב לביטחונה ולעצמאותה.
ארה"ב - התפישה הנשיאותית	פלסטיין תהיה מדינה לא-צבאית (non-militarized) . בנוסף לנכחות ביטחון פלסטיניים חזקים, יהיה בפלסטיין כוח בינ"ל לשם ביטחון גבולות והתרעה. לאחר הנסיגה הישראלית תישאר נוכחות ישראלית באתרים מוגדרים בבקעת הירדן, תחת סמכות הכוח הבינ"ל, למשך תקופה של 36 חודשים. ישראל תחזיק שלוש תחנות התראה מוקדמת בגדה המערבית, עם נוכחות כוח קישור פלסטיני. (נתון לבחינה מחדש לאחר שלוש שנים). פריסת חירום – יש לעבוד על מפות של אזורים ודרכים רלוונטיים. למדינת פלסטיין תהיה הריבונות על המרחב האווירי שלה, אולם על שני הצדדים להגיע לסידורים מיוחדים שיאפשרו אימון ומילוי צרכים מבצעיים של הצד הישראלי.
"הצעת קמפ דייוויד" ("תכנית ברק")	ישראל ופלסטיין לא ייכנסו לאיחוד או קונפדרציה צבאיים, כלכליים או מדיניים כלשהם עם צדדים שלישיים, אשר מטרתיהם מכוונות נגד האינטרסים של הצד האחר, ללא התייעצות עם הצד האחר וקבלת הסכמתו לכך. המדינה הפלסטינית המפורזת (de-militarized) תחזיק כוח משטרה וביטחון פלסטיני, המורכב מאלמנטים יבשתיים וימיים, למטרת הבטחת ביטחון הפנים, אכיפת החוק והסדר הציבורי והלחימה נגד טרור. ישראל, למטרת הגנה על האינטרסים החיוניים שלה, תחזיק נוכחות של כוח יבשתי ומתקני התרעה מוקדמת בגזרות, במיקומים ובאזורים ספציפיים שייקבעו למטרה זו, כפי שיותווה במפה מצורפת. במקרה של איום קרוב בהתקפה מזוינת רשאית ישראל, בהודעה לפלסטיין, לתגבר באופן זמני את כוחותיה הצבאיים בגזרות, במיקומים או באזורים, לתקופת קיומו של האיום דנן. ישראל ופלסטיין מכירות בריבונות פלסטיין על המרחב הריבוני והמרחב האלקטרו-מגנטי שלה, ומאשרים, בנוסף לזה, כי מסיבות ביטחון וביטחון, המרחב האווירי והמרחב האלקטרו-מגנטי הישראלי והפלסטיני הינם בלתי ניתנים לחלוקה, באופן מעשי. לאור האמור לעיל, ומתוך הכרה בחשיבות החיונית של המרחב האווירי לאינטרסים הביטחוניים של ישראל, יסכימו הצדדים כי המרחב האווירי יישאר תחת פיקוח ומנהל ישראלי.
התכנית הערבית	מדינות ערב ... יספקו ביטחון לכל מדינות האזור.
המתווה האזורי לשלום (בני אלון)	ראשי המחבלים והמסיתים יגורשו, הרשות הפלסטינית תפורק ותחדל להיות גוף מדיני לגיטימי בעיני ישראל. צה"ל ישא במלוא האחריות לביטחון בכל שטח ארץ ישראל המערבית.
מדינה דו לאומית/ מדינת כל אזרחיה	אין התייחסות.
תוכנית הקנטונים	אזור הקנטונים יהיה מפורז מכל נשק פלסטיני. ישראל תחזיק ב"קווי הגנה" אחרים.

חילופי אוכלוסין ושטחים (ליברמן) סוף הסכסוך יושג רק על ידי הריסת התשתית המבצעית, כלכלית ותעמולתית של ארגוני הטרור, ובכך לכפות על הרשות הפלסטינית להתנער מטרור כאמצעי להשגת יעדים פוליטיים. הרשות הפלסטינית תהיה מפורזת מנשק. לא תהיה לה הזכות לירות ברירות ולא יוצבה בה כוחות זרים.	חילופי שטחים ישראל-פלסטין-מצרים הסדרי הביטחון בשטח שיועבר למצרים יהיו זהים להסדרי הביטחון בסיני שנקבעו בהסכם השלום ישראל-מצרים.
---	--

משטר גבולות ומעברי גבול בינ"ל

התכנית	המצע
יוזמת ז'נבה בין שתי המדינות יהיה משטר גבול, כאשר התנועה ביניהן תהיה כפופה לדרישות החוק המקומי של כל אחת מהן. כל צד ינקוט בשטחו את הצעדים שהוא מוצא לנחוץ, כדי לוודא ששום אדם, רכב או סחורה לא ייכנסו לשטח של הצד השני באופן בלתי חוקי. מעברי גבול בינ"ל - כל מעברי הגבול יפוקחו ע"י צוותים משותפים המורכבים מאנשי כוחות הביטחון הפלסטינים והכוח הרב-לאומי. לשני הכוחות תהא הסמכות למנוע הכנסת פריטים לפלסטין. באם מתגלעת מחלוקת בין שניהם נתונה ההחלטה בידי ההחלטה בידי קבוצת ביצוע ואימות (קב"א). הסדר זה נתון לבחינה מחדש לאחר 5 שנים. מסופי נוסעים ומטען - ישראל תהא רשאית להותיר נוכחות בלתי נראית במתקנים המיועדים לכך למשך 30 חודשים, שיאושו על ידי הכוח הרב-לאומי וישראל, ושישתמשו בטכנולוגיה מתאימה.	יסוכם במו"מ בין ההנהגות הנבחרות.
המפקד הלאומי ארה"ב - התפישה הנשיאותית	מסדרונות לשימוש משותף יוקמו בשטחים ישראליים ופלסטיניים לתנועת אנשים, רכב וסחורות. מעבר בטוח יוקם בין הגדמ"ע לעזה.
"הצעת קמפ דייוויד" ("תכנית ברק")	שתי המדינות יאמתו משטר גבולות עם פיקוח מלא על מעבר אנשים, כלי רכב וסחורות ביניהן. אין התייחסות למעברי גבול בינ"ל.
התכנית הערבית	אין התייחסות.
המתווה האזורי לשלום (בני אלון)	אין התייחסות.
מדינה דו לאומית/ מדינת כל אזרחיה	לא רלוונטי.
תוכנית הקנטונים	אין התייחסות.
חילופי אוכלוסין ושטחים (ליברמן)	אין התייחסות.
חילופי שטחים ישראל-פלסטין-מצרים	אין התייחסות.

מעורבות בינ"ל

התכנית	המצע
יוזמת ז'נבה כוח רב לאומי בפלסטין. קבוצת ביצוע ואימות (קב"א), שתכלול את ארה"ב, רוסיה, האיחוד האירופי, האו"ם וגורמים אחרים, תוקם על מנת לסייע, לפקח ולפתור מחלוקות הנוגעות ליישום ההסכם. ועדה בינ"ל וקרן בינ"ל יוקמו ליישום פתרון בעיית הפליטים. תפקיד בשימור המורשת התרבותית בעיר העתיקה ובשיטור בה.	כוח רב לאומי בפלסטין. קבוצת ביצוע ואימות (קב"א), שתכלול את ארה"ב, רוסיה, האיחוד האירופי, האו"ם וגורמים אחרים, תוקם על מנת לסייע, לפקח ולפתור מחלוקות הנוגעות ליישום ההסכם. ועדה בינ"ל וקרן בינ"ל יוקמו ליישום פתרון בעיית הפליטים. תפקיד בשימור המורשת התרבותית בעיר העתיקה ובשיטור בה.
המפקד הלאומי	מעורבות בינ"ל בשמירה על ביטחון פלסטין ועצמאותה ובעניין הפיצויים לפליטים.

מערובות בינ"ל בביטחון גבולות, כמו גם בתחנות ההתרעה-המוקדמות הישראליות.	ארה"ב – התפישה הנשיאותית
מערובות בינ"ל בעניין הפליטים, ובהשגת יציבות באזור.	"הצעת קמפ דייוויד" ("תכנית ברק")
אין התייחסות.	התכנית הערבית
ארה"ב תנהיג תהליך של תוכנית מרשל לשיקום המזה"ת בדגש על ירדן. מעורבות בינ"ל בסוגיית הפליטים.	המתווה האזורי לשלום (בני אלון)
אין התייחסות.	מדינה דו לאומית/ מדינת כל אזרחיה
אין התייחסות.	תוכנית הקנטונים
הקהילה הבינ"ל תפעל לפירוק מחנות הפליטים וליישוב הפליטים בארצות שבהם הם מתגוררים. מדינות ערב השכנות בייחוד מצרים וירדן חייבות להשתתף בתהליך המדיני. עליהן ליטול חלק פעיל בשיפור המצב הכלכלי של האוכלוסייה הפלשתינית ובמקביל לקחת אחריות ביטחונית על הנעשה בשטחים; מצרים ברצועת עזה וירדן בגדה המערבית. אם יימנעו או יסרבו להשתתף בשיפור המצב בשטחים, יש להיעזר בארגונים יהודיים בעלי השפעה בארה"ב כדי לשים קץ לסיוע אמריקאי שמקבלים מדי שנה ירדן ומצרים.	חילופי אוכלוסין ושטחים (ליברמן)
אין התייחסות.	חילופי שטחים ישראל-פלסטיין- מצרים

ירושלים והמקומות הקדושים

המצע	התכנית
הבירות המוכרות של שתי המדינות תהיינה באזורים שתחת ריבונותם בירושלים הפלסטינים יכירו בחשיבות הייחודית, תרבותית ודתית, של האתר לעם היהודי.	יוזמת ז'נבה מעמד כבירה
שכונות ערביות בירושלים יהיו תחת ריבונות פלסטינית ושכונות יהודיות תחת ריבונות ישראלית. הצדדים רואים בעיר העתיקה יחידה אחת בעלת אופי ייחודי, בתוכה תותר תנועה חופשית. נקודות כניסה ויציאה מהעיר העתיקה תהיינה מאוישות על ידי הרשויות של המדינה שתחת ריבונותה נמצאת הנקודה, וזאת עם נוכחות של חברי יחידת השיטור (יחידת השיטור של העיר העתיקה). שתי העיריות של ירושלים תפעלנה בתיאום. ירושלמים פלסטינים תושבי קבע של ישראל יאבדו מעמד זה עם העברת הסמכות על אזור מגוריהם לידי פלסטיין.	גבולות העיר
מתחם הר הבית יהיה תחת ריבונות פלסטינית עם נוכחות רב-לאומי במתחם. הביטחון במתחם תהיינה באחריות מדינת פלסטיין, אשר תסתייע לשם כך ביחידת הביטחון של הנוכחות הרב-לאומית. תותר גישת מבקרים לאתר ללא כל אפליה. לא יהיו חפירות או בניה במתחם, אלא אם כן יאושרו על ידי שני הצדדים. הכותל המערבי יהיה תחת ריבונות ישראלית. מנהרת הכותל המערבי תהיה תחת ניהול ישראלי. הצדדים יגבשו הסדרים מיוחדים על מנת להבטיח גישה לאתרים מוסכמים בעלי חשיבות דתית מחוץ לירושלים, בתוכם יכללו מערת המכפלה בחברון, קבר רחל בבית לחם ובנבי סמואל.	מקומות קדושים
ירושלים תהיה עיר פתוחה, בירת שתי המדינות.	המפקד הלאומי מעמד כבירה

גבולות העיר	שכונות יהודיות יהיו תחת ריבונות ישראלית.
מקומות קדושים	חופש דת וגישה מלאה למקומות קדושים יובטחו לכל שכונות ערביות בירושלים יהיו תחת ריבונות פלסטינית, לשום צד לא תהיה ריבונות על המקומות הקדושים. מדינת פלסטין תוגדר כ"שומרת" המקומות הקדושים לאסלאם לטובת המוסלמים. ישראל תוגדר כ"שומרת" של הכותל המערבי לטובת העם היהודי. יישמר הסטאטוס-קוו בנוגע למקומות הקדושים לנצרות. לא יתקיימו חפירות כלשהן במקומות הקדושים או מתחתיהם ללא הסכמה הדדית בין הצדדים.
ארה"ב - התפישה הנשיאותית מעמד כבירה	אין התייחסות.
גבולות העיר	אזוריה הערביים של ירושלים יהיו פלסטיניים והאזורים היהודיים יהיו ישראלים. עיקרון זה תקף גם עבור העיר העתיקה.
מקומות קדושים	בנוגע להר הבית מוצעות שתי אפשרויות: ריבונות פלסטינית על החרם וריבונות ישראלית על "הכותל המערבי והחלל הקדוש ליהודים אליו הוא שייך" או "הכותל המערבי וקודש הקודשים אליו הוא שייך". מחויבות חזקה של שני הצדדים לא לבצע עבודות מתחת להר הבית או מאחורי הכותל המערבי. אפשרות שנייה – ריבונות פלסטינית על החרם וריבונות ישראלית על הכותל המערבי וריבונות פונקציונאלית משותפת בנושא החפירות מתחת לחרם או מאחורי הכותל המערבי.
"תכנית ברק" מעמד כבירה	הצדדים מכירים בחשיבות האוניברסאלית של ירושלים ובקדושתה ליהדות, לנצרות ולאסלאם. העיר תכלול את בירותיהם המוכרות של ישראל ושל פלסטין – ירושלים ואל-קדס.
גבולות העיר	אזור ירושלים ינוהל כמכלול פונקציונלי, סביבתי וכלכלי, שאחדותו תישמר. ישראל ופלסטין יפעלו לערוב לתנועה חופשית ובלתי מופרעת של בני אדם, כלי רכב וסחורות באזור ירושלים. האגן הקדוש של ירושלים – העיר העתיקה והאתרים הדתיים וההיסטוריים הסמוכים לה – יהיו תחת משטר מיוחד. אזור ירושלים – השטח שבתחומי הגבולות המוניציפליים של ירושלים והאזורים הפלסטיניים והישראלים המאוכלסים הסמוכים – יכלול שטח ריבוני של ישראל של פלסטין ואזורים שמעמדים ייקבע בנפרד.
מקומות קדושים	הצדדים מחויבים לחופש הפולחן במקומות הקדושים ולחופש הגישה אליהם. הר הבית ומערת המכפלה נתונים תחת השגחה אלוהית, ומקודשים ליהודים ולמוסלמים כאחד. שתי המדינות תהיינה ערבות לזכות לגישה אליהם ולפולחן בהם. המקומות הקדושים יישארו במשמורת ויהיו כפופים לשיפוט הקהילות אשר על פי דין ונוהג נהנו מזכויות במקומות אלה ועליהם. חראם א-שריף/הר הבית והקבר הקדוש יהיו תחת משמורת ואחריות פלסטינית (למעט במקום הקדוש היהודי) וריבונות ישראלית. הסדרי אכיפת החוק הקיימים בהר הבית יישארו בתוקף; אתר מוסכם ייקבע בהר הבית לצורך הפולחן היהודי. יישמר האופי ההיסטורי של הר הבית והעתיקות הארכיאולוגיות שבו;
התכנית הערבית	מזרח ירושלים בירת המדינה הפלסטינית.
המתווה האזורי לשלום (בני אלון) מעמד כבירה	ירושלים השלמה בירת מדינת ישראל.
גבולות העיר	ירושלים מאוחדת.
מקומות קדושים	ישראל תמשיך לשמור על חופש פולחן למוסלמים כמו ליהודים בכל שטחה.
מדינה דו לאומית/ מדינת כל אזרחיה	ירושלים בירת המדינה הדו-לאומית.
תוכנית הקנטונים	אין התייחסות.

חילופי אוכלוסין ושטחים (ליברמן) מעמד כבירה	בירת ישראל לא ניתנת לחלוקה.
גבולות העיר	לריבונות פלשתינאית יועברו רק כפרים ערביים הסמוכים למזרח העיר.
מקומות קדושים	אין התייחסות.
חילופי שטחים ישראל-פלסטין-מצרים	שכונות מעבר לקו ה-4 ביוני 1967, הקו הירוק, כולל אזור מעלה אדומים, יהיו חלק מהשטח שיועבר לישראל במסגרת חילופי השטחים. מזרח ירושלים תהיה חלק מהמדינה הפלסטינית.

פליטים פלסטיניים

התכנית	המצע
יוזמת ז'נבה	הפליטים יהיו זכאים לפיצוי בגין פליטות ואובדן רכוש. הפיצוי ייאסף ע"י הקהילה הבינ"ל וקרן מיוחדת, כמו גם ע"י ישראל. כמה אפשרויות למגורי קבע יעמדו בפני הפליטים: כניסה למדינת פלסטין, כולל האזורים אשר יועברו לידיה על ידי ישראל במסגרת חילופי שטחים, תהיה זכותם של כל הפליטים הפלסטיניים; מדינות שלישיות, לפי המספרים אשר יסכימו לקלוט; מדינת ישראל – על פי מספר שיוחלט על ידי ישראל, בהתאם לשיקול דעתה הריבוני; מדינות מארחות נוכחיות, על פי שיקול דעתן הריבוני. בכל המקרים תינתן קדימות לאוכלוסיית הפליטים הפלסטיניים בלבנון. סעיפים נוספים כוללים את סיום כל התביעות הפלסטיניות, סיום מעמד הפליטות וביטול אונר"א בתוך חמש שנים.
המפקד הלאומי	פליטים פלסטיניים יחזרו אך ורק למדינת פלסטין; יהודים יחזרו אך ורק למדינת ישראל. הקהילה הבינלאומית תציע פיצויים, כדי להטיב את מצב הפליטים הפלסטיניים המבקשים להישאר במדינות מושבם הנוכחיות או המבקשים להגר למדינות אחרות.
ארה"ב - התפישה הנשיאותית	תוקם קרן בינ"ל לטיפול בפיצוי הפליטים. חמישה מקומות יישוב אפשריים לפליטים: מדינת פלסטין; שטחים בישראל אשר יועברו למדינת פלסטין במסגרת חילופי השטחים; יישוב במדינות מארחות; יישוב במדינה שלישית; כניסה לישראל. (תלוי במדינות של מדינות אלה). לפליטים הפלסטיניים תהיה זכות לחזור לגדה המערבית ולשטחים שיועברו מישראל במסגרת חילופי השטחים, בעוד שיישובם מחדש במדינות המארחות ומעבר למדינה שלישית או למדינת ישראל, יהיו תלויות במדיניות המדינות הרלבנטיות. על פי הנשיא בוש, השיבה של הפליטים הפלסטיניים לא תהיה למדינת ישראל.
"הצעת קמפ דייוויד" ("תכנית ברק")	פתרון בעיית הפליטים הפלסטיניים על כל היבטיה יושג באמצעות מאמץ בינ"ל, כולל ישראל. סיום בעיית הפליטים הפלסטיניים יושג שיבה אפשרית למדינת פלסטין, השתלבות במדינות המארחות והגירה למדינות שלישיות אחרות. הצד הפלסטיני מכיר בכך שזכות השיבה של הפליטים הפלסטיניים תחול בלעדית במדינת פלסטין וישראל מכירה בזכותם זו של הפליטים הפלסטיניים. לפי שיקול דעתה הריבוני, תאפשר ישראל כניסה בשלבים של מספר מסוים של פליטים פלסטיניים לשטחיה, מסיבות הומניטאריות. תוקם קרן בינ"ל לניהול המשאבים הנוגעים לשיקום ולפיצוי פליטים פלסטיניים. שיקומם של פליטים במקומות מושבם הנוכחיים או העברתם למקומות מושב חדשים ייעשה על בסיס תוכניות מקיפות לפיתוח ושיקום. יש ליישב גם את התביעות מצד יחידים וקהילות יהודיים שעזבו את מדינות ערב או חלקים מא"י המנדטורית עקב מלחמת 1948 או השלכותיה.
התכנית הערבית	השגת פתרון צודק לבעיית הפליטים הפלסטיניים על בסיס החלטת האו"ם 194.
המתווה האזורי לשלום (בני אלון)	ישראל, ארה"ב והקהילה הבינלאומית יקצו משאבים להשלמת תהליך חילופי האוכלוסין שהחל ב-1948 ולשיקום מלא של הפליטים תוך קליטתם והתאזרחותם בארצות שונות. יישוב הפליטים הפלסטיניים מחוץ לתחומי מדינת ישראל המורחבת במסגרת מה שמכונה "חילופי אוכלוסין" – יציאת פליטים פלסטיניים מישראל מול יציאת פליטים יהודים ממדינות ערב השונות לאורך השנים. מספר מוגבל של פליטים ייקלט בתחומה של ירדן.

מדינה דו לאומית/ מדינת כל אזרחיה	זכות שיבה של הפליטים הפלסטיניים למדינה הדו-לאומית.
קנטונים	אפשרות יישוב פליטים במצרים.
חילופי אוכלוסין ושטחים (ליברמן)	הקהילה הבינ"ל תפעל לפירוק מחנות הפליטים וליישוב הפליטים ברצות שבהם הם יושבים. פליטים פלסטיניים יורשו לשוב אך ורק לשטח הרשות הפלסטינית בהתאם להתפתחות הכלכלית של הרשות.
חילופי שטחים ישראל-פלסטין- מצרים	אין התייחסות.

שטחים ואוכלוסייה - תחזית דמוגרפית

(נתוני אוכלוסייה במיליונים)

התכנית	שטח (בקמ"ר)	2004		2020	
		פלסטינים		פלסטינים	
		יהודים	פלסטינים	יהודים	פלסטינים
		ישראל	גדמ"ע ואזח"ע	ישראל	מדינה פלסטינית
ללא תכנית	ישראל: 20,700 גדה: 5,922 רצועה: 378 סה"כ: 6,300	5.4	1.3	6.745	2.14
יוזמת ז'נבה	ישראל: 20,700 גדה: 5,880 רצועה: 420 סה"כ: 6,300	5.4	1.08	6.745	1.83
המפקד הלאומי	ישראל: 20,700 גדה: 5,922 רצועה: 378 סה"כ: 6,300	5.4	1.08	6.745	1.7
התפישה הנשיאותית האמריקאית	ישראל: 20,800 גדה: 5,812 רצועה: 378 סה"כ: 6,200	5.4	1.08	6.745	1.83
תכנית ברק	ישראל: 20,800 גדה: 5,912 רצועה: 378 סה"כ: 6,200	5.4	1.08	6.745	1.83
התכנית הערבית	ישראל: 20,700 גדה: 5,922 רצועה: 378 סה"כ: 6,300	5.4	1.062	6.745	על כל השטח ישראל-פלסטיין- הערכה נמוכה - 9.7 הערכה גבוהה - 10.64
ירדן המדינה הפלסטינית - בני אלון	ישראל: 27,000 ירדן-פלסטיין: 89,206	5.4	4.435	6.745	בישראל הגדולה 7.57
מדינה דו- לאומית	ישראל-פלסטיין: 27,000	5.4	5.1 (במדינה הדו-לאומית)	6.745	במדינה הדו-לאומית- הערכה נמוכה - 9.707 הערכה גבוהה - 10.637
חילופי שטחים בין ישראל לפלסטיין	ישראל: 20,800 גדה: 5,522 רצועה: 378 סה"כ: 5,900	5.4	0.86	6.745	1.35
חילופי שטחים ישראל- פלסטיין- מצרים	ישראל: 20,800 פלסטיין: 6,600	5.4	1.08	6.745	1.83

הערות

1. שטח - שטח ישראל אינו כולל את רמת הגולן.
2. נתוני אוכלוסייה שוטפים - ישראל (כולל גולן וירושלים) - למ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל מספר 55, 2004. <http://www1.cbs.gov.il/reader> פלסטינים: לשכה מרכזית לסטטיסטיקה פלסטינית, www.pcbs.org, <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/gz.html> : CIA World Fact-Book 2004
3. שיעורי גידול שנתיים של האוכלוסייה: יהודים בישראל - 1.4, דרוזים בישראל - 2.3, פלסטינים בישראל - 3.1. פלסטינים בירושלים - 3.1. פלסטינים גדה - 3.2. פלסטינים רצועת עזה - 4. פלסטינים בירדן - 2.67. פליטים אשר יכנסו לישראל או לפלסטיין - 3.5. החישובים נעשים על בסיס שיעור גידול קבוע של האוכלוסייה (יש גם הנחה שעליית רמת החיים תביא לירידת שיעור הריבוי הטבעי). במניין היהודים נכללים בני משפחה לא יהודים בבתים יהודיים.
4. הערכת מספר הפליטים שיממשו את זכות השיבה - Arie Arnon and Nu'man Kanafani, Absorbing Returnees in a viable Palestinian State: A Forward Looking Macroeconomic Perspective. http://www.arts.mcgill.ca/mepp/new_prn/research/papers/Working_paper_Returnees.pdf
5. יוזמת ז'נבה, התפיסה הנשיאותית האמריקאית, תכנית ברק - זכות שיבה לפלסטיין לכל פלסטיני שרצה בכך. הערכות לגבי מימוש זכות זו: הערכה נמוכה - 500,000 בחמש שנים (100,000 כל שנה 2005-2009), הערכה גבוהה - 1,000,000 בחמש שנים (200,000 כל שנה 2005-2009). זכות שיבה סמלית לישראל - 50,000 איש על פני שלוש שנים (2005+2006 - 17,000 כל שנה, 2007 - 16,000). המפקד הלאומי - אותם מספרים בנוגע לשיבה לפלסטיין. אין זכות שיבה למדינת ישראל. התכנית הערבית - דרוזים בגולן עוברים תחת ריבונות סורית. האוכלוסייה היהודית נכנסת לשטח ישראל; תכנית בני אלון: אוכלוסייה פלסטינית בישראל לאחר פינוי כ- 676,000 תושבי מחנות הפליטים בגדמ"ע ובאזור רצועת עזה; התכנית הערבית ומדינה דו-לאומית - הערכות זכות שיבה לפלסטיין. כמו לעיל אך ללא אבחנה בין ישראל לפלסטיין.